Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэй гарана | № 138 (15761) | 1981 оной июниин 16, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

ЭМХИДХЭХЫ, ХҮМҮҮЖҮҮЛХЫ ЕХЭ ҮҮРГЭТЭЙ

ЗДЭБХИТЭЙ ажабайдалтай коллективтэ үнгэрдэг коммунистнуудай суглаан хадаа хамтааран хүтэлбэрилгын бодото орган, коммунистнуудые политическэ талаар хүмүүжүүлгын hургуули болодог шүү. Партийна эхин организациин дээдэ шатын орган байhан туладаа суглаан бүхэн парти доторой демократи барнмталха, хүгжөөхэ, хамтааран хүдэлмэрилхэ ленинскэ ёho гуримые бэхижүүлхэ хэрэгтэ шиидхэхы нүлөө үзүүлнэ гээшэ.

Партиин хараалhан зорилгонуудые, тэрэнэй политикын болон бодото ажал ябуулгын асуудалнуудые суглаанда хабаадагшад харан шиидхэдэг, эдэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэ партийна эхин организациин хүдэлмэридэ али зэргын аша туhа хүргэхэб гэжэ тодорхойлдог юм. Юрэдөө үйлэдбэриин коллектив бүхэнэй бэелүүлхэ эгээл үндэhэн шухала асуудалнуудта коммунистнууд гол анхаралаа хандуулдаг байна. Партийна суглаанай ехэ удха шанар тухай КПСС-эй XXVI съезд дээрэ хэhэн тоосоото элидхэл соогоо нүхэр Л. И. Брежнев иигэжэ тэмдэглээ: «Партийна ямаршье комитедэй пленум шэнги партийна суглаан хадаа бүхы үндэhэн шухала асуудалнуудай гүнзэгыгөөр, сэхэ зүбөөр зүбшэн хэлсэгдэхэ ёhотой газар мүн».

Манай республикын партийна эхин организацинуудай КПСС-эй XXVI съездын дүнгүүдые тон hонирхолтойгоор, дээдэ хэмжээндэ зүбшэн хэлсэhэн, съездын шиидхэбэринүүдые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые бэелүүлхэ талаар зорилгонуудаа тодорхойлhон байна.

Республикымнай дийлэнхи олон партийна организацинууд хамтынгаа суглаае Уставаар тодорхойлогдоhон болзор соо таhалтаряагүй үнгэргэжэ байдаг. Тэрээн дээрэ ажахын ажал ябуулгада хабаатай хэрэгүүдhээ гадна, парти доторой ажабайдалай, политическэ болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шухала асуудалнууд үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэдэг болонхой. Партийна комитедүүд, партбюронууд өөhэдынгөө хүдэлмэри тухай, партийна шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтэ тухай коммунистнуудта ходо мэдээсэжэ, КПСС-эй Программа болон Уставай эрилтэнүүдые хэр дүүргэжэ байhан тухай тоосоо шагнана.

Гэхэ зуура партийна суглаанда бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэ партийна зарим организацинуудта горитой дутагдалнууд бии. Үнгэргэгдэhэн олон суглаанууд партиин XXVI съездын табиhан эрилтэдэ хүрэнэгүй. Тиигэжэ партийна ажабайдалай шухала асуудалнуудые бэлэдхэл муутайгаар, hэбхихэнээр зүбшэн хэлсэхэ ушарнууд үзэгдэнэ.

Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Баргажанай, мүн бусад хэдэн районуудай партийна организацинуудта КПСС-эй Уставаар тодорхойлогдоhон суглаа үнгэргэхэ болзор баримталагданагүй. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй районой Сутайн, «Авангард» совхозуудай, «Знамя Ленина» колхозой, «Эрдэм», Сүүлгын совхозуудай цеховэ парторганизацинуудта партийна суглаан болзор соогоо болодоггүй. Олон суглаанууд үсөөн коммунистнуудай хабаадалгатайгаар үнгэрнэ. Зарнмдаа 65—70 процентиь ерэдэг байха юм.

Зарим суглаанууд дээрэ жэжэ божо, үйлэдбэридэ хабаатай нэгэл янзын асуудал зүбшэгдэнэ. Харин тиихэдэ үйлэдбэри хүгжөөлгын, тэрэнэй ашаг үрэ дээшэлүүлгын шухала асуудалнууд үсөөн харагдана. Парти доторой ажабайдалай, үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин асуудалнууд зарим парторганизацинуудта хаа-яахан зүбшэгдэдэг. Ушар тиимэhээ партийна суглаанууд коммунистнуудай түрүү ябаха үүргэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ямаршье нүлөө үзүүлнэгүй, үйлэдбэриин түсэб болон социалис уялгануудые дүүргэхэ тэмсэлдэ элсүүлхэ нүхэсэл байгуулжа шаданагүй.

Партийна олон эхин организацинуудта суглаанда бэлдэхэ асуудалда анхаралаа мүртэй табинагүй. Энэ хэрэгтэ коммунистнууд үргэнөөр хабаадуулагдадаггүй байха юм. Партийна нээмэл суглаан үсөөн болоно. Энээнhээл үлам бэлэн, партийнабэшэ эдэбхитэд, мэргэжэлтэд шухала асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадажа шаданагүй бшуу. Суглаанай болохо болзор, үнгэргэгдэхэ газар, зүбшэгдэхэ асуудалнууд тухай уридшалан мэдээсэлгэ ехэ удха шанартай зүйл. Тэрэшэлэн суглаан дээрэ хэгдэхэ элидхэлэй удха, абтаха шиидхэбэриин шанар тушаа эртэнhээ анхаралаа табиха эрилтэ табигдана.

Табигдаhан асуудалнуудые үргэнөөр, олоной хабаадалгатайгаар. hанал бодолоо үнэн сэльхэлhээ хубаалдан, шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгын оршон байдалда партийна суглаан бүхэн болоожо шадаагүй хадаа удхань гүйсэд элирхэйлэгдэхэгүй, зорио hон хэрэгтээ хүрэхэгүй байна бшуу. Олон лэ организацинуудай суглаан дээрэ ёho тэдысэ нэгэ хэдыхэн коммунистнууд үгэ хэлэhэн болоод, хөөрэлдөөн замхашадаг. Харин хүдэлмэришэдэй, колхозниигуудай дашпье hаа эдэбхигүй байха зэр олон тээгүүр тохёолдодог шүү. Коллективэй үйлэдбэриин ажал ябуулгадахи, партийно-эмхидхэлэй, үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэхи дутагдалнууд шууд шүүмжэлэгдэнэгүй.

Партийна суглаанууд дээрэ абтаhан олонхи тогтоолнуудай удхань hула, тодо бэшэ байхаяа hанана. Тэдэнэй ямар хэмжээнэй абтаха, хэзээ дүүргэгдэхэ, тэрэнэй түлөө хэнэй харюусаха байhан тушаа заагданагүй. Олон партком болон партбюронууд урда абтаhан шиидхэбэринэй хэр дүүргэгдэhэн тухай коммунистнуудтаа мэдээсэжэ байдаг дүршэлтэй болонхой. Энэ ехэ hайн хэрэг. Тэрэниие парторганизаци бүхэнэй хүдэлмэридэ нэбтэрүүлхэ шухала. «Шиидхэбэри абаал хадаа тогтоогдоhон болзор соонь тэрэнэй дүүргэлтэ хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлгые хангаха хэрэгтэй. Хиналта шалгалтые шангадхалга эндэ туhалха ёhотой. Энэ шалгалта саг үргэлжэ, шууд дээрэhээ, дээрэhээ, мүн дороhоо нэгэн доро бэелүүлэгдэхэ ёhотой» гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев заагаhан байна бшуу.

Коммунис байгуулалтын али бүхы ехэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ партийна организацинуудай дүүргэхэ үүргэ улам ехэ. Энэ ушарта партийна суглаанай удха шанар онсо түсгаар hуури эзэлнэ. Тиимэhээ партиин горкомууд, райкомууд, эхин парторганизацинууд коммунистнуудай хамтын суглаанай эмхидхэхы, элсүүлхы ба хүмүүжүүлхы нүлөөе саашадань улам дээшэлүүлхын түлөө хамаг оролдолгоёо гаргаха уялгатай.

КПСС-эй ОБКОМДО

Хэсэгэлдэр КПСС-эй областной комитедтэ зүблөөн болоо, партиин горкомууд болон райкомуудай нэгэдэхи секретарьнар, районно гүйцэдхэхэ комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, районуудай хүдөө ажахын управленинүүдэй, Госкомсельхозтехникын районно объединенинүүдэй начальнигууд, министерствэнүүд ба албан газарнуудай, хүдөө ажахын трестнүүдэй болон трестнүүдэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд тэрээндэ хабаалаба.

Партиин обкомой хүдөө ажахын таhагые даагша Н. Николаев КПСС-эй обкомдо болоhон зүблөөнэй дүнгөөр энэ жэлдэ тэжээлээр үйлэдбэрилхэ, тэрэнэй шанарыень дээшэлүүлхэ зорилгонууд тухай элидхэл хэбэ.

Хэлэлсэгдээнь республикын мелиорациин ба уhанай ажахын министр Л. А. Санеев сабшалан, бэлшээри болон хүдөө ажахын ургамалнуудай таригдаhан талмайе уhалха хүдэлмэриин ямараар хэгдэжэ байhан тухай, Госкомсельхозтехникын республиканска нэгэдэлэй түрүүлэгшэ В. М. Пуховской үбhэ сабшалгын, таряа хуряалгын оньhон техникые заhабарилга тухай мэдээсэлнүүдые хэбэ.

Зүблөөн дээрэ паар хахалха, тэрэнэй хойноhоо харууhалха, хонидой hooho саг соонь хайшалха, hooho гүрэндэ худалдаха түсэбые заабол дүүргэхэ, малай продукци ехээр үйлэдбэрилхэ, үхэр малай hүрэгые олошоруулха. мүн бусад шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Зүблөөн дээрэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ҺАРА БҮРИ 190 МЕТР

Б. Леонов олон жэлэй туршада проходчигоор ажаллажа, баян дүршэлтэй болоhон бэрхэ мэргэжэлтэн. 1975 онhоо хойшо Байгалай тоннель малтаха хэрэгтэ тон эдэбхитэйгээр хабаалажа, бүхы хүсэ шадалаа энэ хүнгэн бэшэ ажалда зорюулжа, Байгалай хадануудые сүмэ малталсаhан байха юм.

Мүнөө Б. Леоновой хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд Байгалай тоннель бетоноор «хубсалуулха» орёо нарин ажал дүүргэнэ. Тоннельнэ 19-дэхи отрядай түрүү хүдэлмэришэн В. Ясинский, тоннельнэ 12-дохи отрядай хүдэлмэришэн Н. Еременко гэгшэдэй бригадануудай коллективүүдтэй хаба шадалаа туршалсан мүрысэжэ, муу бэшэ үрэ дүн туйлана. В. Ясинскиин хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив байгша оной апрель hарада 165 метр тоннель бетоноор «бүхэлөө бэлэй. Б. Леоновой бригадын коллектив 175 метр тоннель бетоноор «хубсалуулжа», түрүү зэргэдэ гараа hэн. Түс коллектив май hарада 120 метр тоннель бетоноор бүхэлхэ даабаряа 190 метртэ хүргэжэ, ёhотой баатаршалга харуулаа.

Тоннельнэ 19-дэхи, 12-дохи, 21-дэхи отрядуудай коллективүүд хамта дүн 5,5 километр тоннель бетоноор бүхэлөөд байна.

—Энэ ажалаа ноябриин 7-до дүүргэхээр эрид шиидэнхэйбди. Хүдэлмэришэднай үгэдөө хүрэхэшье байха,— гэжэ 21-дэхи тоннельнэ отрядай эрхим түрүү хүдэлмэришэн, бригадир Б. А. Леонов мэдүүлнэ. Байгалай тоннелиин ханануудые бетоноор бүхэлэн жэлэхэ хүдэлмэри түлэг дундаа. Партиин XXVI съездын асари ехэ зорилгонуудаар зоригжоhон проходчигууд эгээл үндэр бүтээсэ туйлахын түлэ эрид шангаар тэмсэнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

Манай фотокорреспондент Н. Дригеновэй буулгаhан зураг дээрэ Яруунын районой «Коммунизм» колхозой түрүү механизаторнууд Л. Доржиев, В. Климов (зүүн гарhаа) гэгшэдэй колхозой главна агроном Б-Д. Д. Цырендоржиевтай (дундань) хөөрэлдэжэ байхыень харанат. Колхозой түрүү механизаторнууд мүнөө нуга сабшалангай үрэжэл дээшэлүүлхэ ажалда хүдэлнэ. Тэдэнэр поли, сабшалан дээрэ үтэгжүүлгэ зөөхэ, газар уhалха, хүрьhэ элдүүрилхэ хүдэлмэридэ мүнөө элсүүлэгдэнэ.

Колхозой главна агрономой зүбшэл заабари тэдэнэрэй ажалда заатагүй хэрэгтэй болодог. Тиимэ хадань тэдэнэр мүнөө хэхэ ажал тухайгаа хөөрэлдэжэ байна гээшэ.

БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

Һаяхан Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түб Саяан hууринда Ахын районой механизатор болон луговодуудай зүблөөн болобо. Зүблөөн дээрэ райгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник Д. С. Унжуев элидхэл хээ.

— КПСС-эй XXVI съезд хадаа хүдөө ажахые улам саашань хүгжөөхэ талаар асари ехэ зорилгонуудые табинхай. Нэн түрүүн хүдөө ажахын продуктнуудые эрид ехээр абадаг болохо талаар горитой хүдэлмэри хэгдэхэ байна, — гээд элидхэлшэ хэлээ. — Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын түлэ hайн шанартай тэжээл элбэг хүрэхөөр бэлэдхэхэ хэрэгтэй.

Район дотор арбан нэгэдэхи табан жэлдэ тэжээл бүри ехээр бэлэдхэгдэхээр түсэблэгдөө. 1981 ондо hаагдадаг үнеэдтэ 450 центнер сенаж дараха, саашанхи жэлнүүдтэ тэрэнээ 600 центнертэ хүргэхэ байнабди. Энэ үедэ гектар бүриhөө 12—15 центнер зелёнко, 9—14 центнер үбhэ хуряажа абаха хүсэлтэйбди.

Мүнөө дээрээ районой колхозууд тэжээл багаар абана. Урдань гектар бүриhөө 11 центнер үбhэ абагша hэмди. Коммунизм», «Улаан-Аха» колхозуудта энэнь 12—13 центнертэ хүрэдэг байhан юм. Харин hүүлэй арбан жэлэй туршада сабшалангай ургаса нилээд доошолоо. Энэ юун дээрэhээб гэхэдэ, олохон хүтэлбэрилэгшэд сабшаландаа хайша хэрэгээр хандана. Зүгөөр hайнаар оролдожо ажаллаhан луговодууд гектарай 15—18 центнер үбhэ абадаг. Нимэ бэрхэ луговодууд үсөөн. Залуушуулай дундаhаа ургажа байhан луговодууд тоотой. Тиихэдэ үбhэнэй, зелёнкын өөрынь үнэ сэн ходо дээшэлнэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ район дотор 2800 гектарта зелёнко таригдаа, Ерэхэ жэлhээ зелёнкын орондо олон жэлэй ногоонуудые таридаг болохоор түсэблэгдэнэ. Табан жэлэй дүүрэтэр олон жэлэй ногоонуудай тарилга 1200 гектарта хүргэгдэхэ хараатай.

Зүблөөн дээрэ үгэ хэлэhэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ В. Л. Арданов энэ хабартаа 10 дахин воскресник үнгэргэгдэжэ, газар hайжаруулха талаар горитойхон хүдэлмэри хэгдээ гэбэ. Үбэлдөө хүрэдэггүй Жомболог голой hабыень хубилгажа, бидэндэ туhатай байхаар тэрэнэй уhыень Тамгата руу залажа, Монголжоной үргэн тала дайда уhалагдана.

200 гаран гектар дээрэ наг шэбхэ гаргагдаад, зохидоор тараагдаhан тухай «Улаан-Аха» колхозой партбюрогой секретарь А. Ц. Папаев хэлээ.

— Түрүүшынхеэ үрэhэ абаха зорилготойгоор 30 гектар газарта обёос, 23 гектарта хартаабха тариглаа. Бидэнэр жэл бүхэндэ Ара-Бүхэ гэжэ бузар муу харгытай газарта ажалладагбди,— гээд «50 лет Октября» колхозой механизатор С-Д. Б. Дондоков хэлэбэ. Энэ газараа hайнаар харууhалжа, жэл бүхэндэ 17—18 центнер зелёнко хуряадагбди. Теэд хабарай ажалай үедэ Аха голые гаталхаhаа зүрхэсэжэ гү, али ондоошье шалтагаануудhаа болоожо, бидэнэрэй хүдэлмэридэ мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа бага табидаг гэбэ.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой луговод, дайнай ба ажалай ветеран Н. С. Базаров сабшалан hайжаруулха хүдэлмэриин тон харюусалгатай байhаниие тэмдэглээ. Газарта эзэн ёhoop хандаhан лэ хүн hайн үрэ дүн туйлажа шадаха гэжэ мэдүүлбэ. Оролдоо hаа, манай эндэхи зарим сабшалан дээрэhээ гектарай 30 гаран центнер үбhэ абажа болохо гээ.

Зүблөөндэ хабаадагшад бүхы оньhон техникээ hайнаар ашаглажа, сабшалан, тарлалангаа оролдосотойгоор харууhалжа, энэ жэлдэ баян ургаса абахын түлэ бүхы хүсөөрөө оролдохо байhанаа мэдүүлээд, районой бүхы механизаторнууд болон луговодуудта хандалга бэшэг баталан абаа.

Вл. ГАЛСАНОВ.

ҺҮ ҺААМ НЭМЭНЭ

Улаан-Үдын районой «Маяк», «Искра» колхозуудай hаалишад хахад жэлэй даалгабариhаа үлүү hү тоhоной заводто тушаажа байна.

Үнгэрэгшэ үбэлжэлгын хэды хүндэ хүшэр байбашье эндэхи малшад нилээд оролдосотойгоор хүдэлжэ адууhа малайнгаа ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ шадаа. Тингэжэ эдэнэр зунай үедэшье hү ехээр haaxa аргатай болоhон байна. Мүнөө зунай элдин сагта hү ехээр haaxa гэhэн социалис уялга эдэнэр абанхай. Эдэ үдэрнүүдтэ «Маяк» колхозой үнеэдтэ фермэ шадар таригдаhан ногоон эдюулэгдэжэ захалаа. Тингэжэ hү hаали үдэр бүри нэмэнэ.

Д. ДАШИЕВ.

БЭШҮҮРЭЙХИДЭЙ ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭНЭБДИ

ДҮШЭН ХОНОГООР

Арбадахи табан жэлэй туршада Шапеньковой hаалиин фермэдэ ажалладаг hаалишад горитой амжалта туйлаhан юм. Тодорхойлбол, районой фермэнүүдэй бусад коллективүүдэй дундаhаа hү үйлэдбэрилжэ гүрэндэ тушааха табан жэлэйнгээ даабариие гурбан hараар уридшалан бэелүүлээ hэн. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада түс фермын hаалишад район доторoo үүсхэл гаргажа, абаhан социалис уялгаяа жэншэдгүй дүүргэhээрээ суурхадаг байгаа. Илангаяа дүршэлтэй бэрхэ hаалишад В. И. Орлова, В. Н. Выдкова, П. М. Выдкова гэгшэд табан жэлэйнгээ түсэбые хахад жэлээр уридшалан дүүргээ бэлэй.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ урданайнгаа солые улам алдаршуулхын тула хоорондоо мүрысэн ажаллажа захалаа юм. Мүнөө түс фермэдэ 15 hаалишан ажаллана. Энэ жэлдэ дурсагдагша коллектив hү hааха hара, квартал бүхэнэйнгөө даабари сүм дүүргэнэ. Социалис мүрысөөнэй манлайда ябадаг дүршэлтэй hаалишад А. В. Попова, В. Н. Выдкова, В. Д. Вловина, В. И. Орлова, Г. И. Реховская В. М. Соломаха, В. И. Куприянова гэгшэд hүүлэй дүнгөөр ажалай тэмсэлдэ дахяад шалгараа.

Һаалишалайнгаа ажалые hайнаар эмхидхэжэ хүтэлбэрилhэнэйнь ашаар түс фермын коллектив hү үйлэдбэрилхэ хахад жэлэйнгээ түсэб болзорhoo 40 хоногоор уридшалан дүүргээ бэлэй. Тиихэдэ hү гүрэндэ тушааха даабаринь 110 процент бэелүүлэгдэhэн байна. Мүнөө дурсагдагша коллектив Бэшүүрэй районой hаалишадай республика дотороо гаргаhан үүсхэлые hайшаан дэмжэжэ, өөhэдынгөө арга боломжые тодорхойлhоной удаа хахад жэлэй эсэслэтэр түсэбhөө гадуур 400 центнер hү үйлэдбэрилжэ, бэлэдхэлэй пунктда 350 центнер продукци тушааха зорилго хараалаад байна.

Эндэхи hаалишадай харууhалдаг үнеэдэй олонхинь байгша оной нэгэдэхи кварталда тугалаа юм. Тодорхойлбол, 224 үнеэ, гунжануудайнь 146-ниинь энэ үе соо тугаллаhан байна. Иигэжэ мүнөө hүн ехээр hаагдажа байна гээшэ.

—Хаhа сагтаа үнеэдэй тугаллаhанда, мүн малай тэжээлээр гүйсэд хангагдаhанда продукци ехээр абаабди. Үнеэ hаалишаднай даажа абаhан үнеэдээ hайнаар харууhалжа, оролдосотойгоор hаагаа, — гэжэ фермые даагша Александр Александрович Ортов хөөрөө hэн.

Түс коллектив үнеэдээ зоотехническэ заабариин ёhoop харууhалдаг, hаадаг юм. Үбэлэй hарануудта эндэ тэжээлэйнь цех hаадгүй хүдэлгэгдөө hэн. Тэжээл буйлуулагшад, үхэршэд үнеэдээ шэмэтэй, шанартай хоолоор таhалдуулангүй хангадаг байгаа. Тиихэдэ hаалишад иланга түрүүшынхиеэ тугаллаhан гунжануудаа шадамараар, оло дахин hаажа, hүтэй үнеэн болгодог бэлэй. Энээндэ онсо анхарал хандуулдаг байhанайнь ашаар hүрэг үнеэдэйнь hү шэмэ үдэр бүри дээшэлнэ. Иигээд ерэхэдэө hаалишадай, үхэршэдэй, мэргэжэлтэдэй хэhэн ажалhаа яhала hайн дүн туйлагдана.

Ажалаа hайнаар эмхидхэжэ, бултадаа хараалhан зорилгоёо сүм бэелүүлхын түлөө онсо оролдолго гаргадаг түс коллективэй социалис мүрысөөнэй дүн hара бүри согсологдожо, эрхимлэгшэдынь тодоруулагдадаг юм. Совхозой партийна организаци. дирекци ажалайнь тэмсэлэй дүн согсолhоной удаа шалгарагшадыень урмашуулдаг гуримтай.

Энэ ажахы жэлэй эхиндэ hаалишадай суглаа үнгэргэжэ, социалис уялга абадаг заншалтай. Байгша оной эхиндэ социалис уялга абахадаа, hаалишан бүхэнэй өөрынь арга боломжо харгалзан абтаhан байха юм. Тиигэжэ хараалhан түсэбөө, абаhан социалис уялгаяа hара hараар хубаарилаад, ехэ самбарта бэшэжэ, улаан булангдаа үлгэнхэй. Эндэ hаалишан бүхэнэй социалис уялга тодорхойгоор бэшэгдэнхэй байдаг. Һаалишалай үдэр бүри hааhан hүнэй хэмжүүр түсхай самбарта тэмдэглэгдэжэ байдаг юм.

Һарын эхин бүридэ үнгэрhэн hарын дүнгүүд согсологдожо, социалис мүрысөөндэ онсо шалгарhан hаалишад, үхэршэдтэ мүнгэн шан барюулагдана. Хэрбээ коллективээрээ эрхимлэhэн байбалнь, дамжуулгын улаан вымпел, мүнгэн шантайгаар үгтэдэг юм. Үнгэрhэн hарануудта, мүн кварталда социалис мүрысөөнэй дүнгөөр эрхимлэhэн түс коллективтэ иимэ урмашуулга үгтөө hэн.

Мүнөө үедэ нэгэшье гээгдэлгэшэдгүйгөөр ажалладаг түс фермын hаалишад hү ехээр hаахын түлөө шармайн оролдоно. Нажарай бэлшээриин үедэ hаалишан бүхэн хоорондоо мүрысэн ажаллана. Ногооной шэмэтэйдэ сагаан эдеэ элбэгжүүлхын тула үхэршэд hүрэг үнеэдээ түхэреэн суудхын туршада бэлшээнэ. Эндэ Борис Ильич Поповой хүтэлбэри доро дүршэлтэй үхэршэд ажалладаг юм. Зунай бэлшээриин үедэ үнеэдээ ямараар манажа байhыень гансашье фермые даагша бэшэ, мүн совхозой мэргэжэлтэд ходоло шалгажа байдаг заншалтай.

Эдэ үдэрнүүдтэ Баргажанай районой Шитханай совхозой дурсагдагша фермын hаалишад hү ехээр hаажа, сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ түсэбые октябриин 7 болотор сүм дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа байна. Элэнэртэ хараалhан түсэб, абаhан социалис уялгаяа бэелүүлхэ арга боломжо дүүрэн бии гээшэ.

Г. ЛАМУЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Модод hуулгагдана

Бэшүүрэй ажахынууд хоорондын лесхозой хүдэлмэришэд ойн соорхойнуудта шэлбүүhэтэ модо тарижа дүүргэбэ. 150 гектарта хасуури, нарhан, шэнэhэн болон бусад мододой эшэнүүд hуулгагдаа.

Лесхозой хүдэлмэрилэгшэд модо тарижа ургуулха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэдэг. 300-гаад дүрбэлжэн метр талмай эзэлдэг ажахынуудай теплицэнүүдтэ Сибириин ой тайгада ургадаг шэлбүүhэтэ модонуудай hөөгүүд ургуулагдадаг. Шэнэ hөөгүүд хожомоо ойн соорхойдо hуулгагдаха юм.

Ой модые санитарна талаарнь hайжаруулха, шэнээр таригдаhан hөөг модонуудай хойноhоо оролдосотойгоор харууhалха хэрэгтэ эндэхид ехэ анхарал хандуулна.

Д. ДЫЛЫКОВ.

АЖАЛАЙ БААТАРШАЛГЫН ЗАМ

УРДАНАЙ БА МҮНӨӨНЭЙ УСТЬ-КУТ

Усть-Кут городой 350 жэлэй ойдо зорюулан. Москвагай проект зохёогшод эрхим бэлэг бэлдэбэ. «Гипрогор» институт городые хүгжөөхэ генеральна түсэб бэлдээ юм.

Тэрээн тухай хөөрэжэ үгэхыень городой ахамад архитектор В. Пономаревые ТАСС-ай корреспондент гүйhан байна.

— Ерээдүйдэ Усть-Кут город транспортын томо ехэ узел болохо юм. Эндэ гол мүрэнэй порт болон Тайшет—Лена гэжэ түмэр замай hүүлшын станци оршодог. Байгал-Амарай түмэр зам эндэhээ эхилдэг гээшэ. Түс город ерээдүйдэ Хойто-Ленын территориально -үйлэдбэриин комплексын түб болохо.

Ленын шэнэ районда бодхоогдоhон олон дабхар гэрнүүдтэ хүнүүд орожо эхилэнхэй. Тэдэниие Ставрополиин ба Кубаниин барилгашад бодхооhон байна. Больницын комплекс болон hургуули ашаглалгада оруулагданхай. Солнечно гэжэ шэнэ районой түрүүшын гэрнүүд бодхоогдожо эхилээ.

Городой хүн зондо аали нам байхын тулада городой түбэй үйлсэ доогуур 400 метр утатай тоннель малтагдаха юм. Тэрээгүүр поезднууд ябадаг байха.

Усть-Кут.

ГРАФИГҺАА УРИДШАЛАН

«БелБАМстройн» коллектив ерээдүйн Муякан станциин түмэр замшадай тосхоние бодхоожо эхилбэ гээд ТАСС-ай корреспондент мэдээсэнэ. П. Артюховой болон В. Логиновой даадаг бригаданууд түрүүшын гурбан гэрэй hууринуудые табиба. Барилгын бүхы талмай дээрэхи газарайнь хүрьhые ашаалан зөөхэ, тэгшэлхыень хүлеэжэ байнгүйгөөр, тэдэнэр хүдэлжэ эхилээ юм.

Северомуйск болон Кичерэ тосхонуудта «БелБАМстройн» үйлэдбэриин болон байрын бааза гансата байгуулагдана. Барилгын бүхы участогуудай хоорондоо нягта холбоотойгоор ажалладаг байhанай ашаар коллектив графигаа уридшалан дүүргэнэ.

ТАИГА СООГУУР

Тайга соогуур аяншалха, спортивна мүрысөөнүүдтэ хабаадалсаха программа амаралтын шэнэ бааза барилгашадта дурадхана. Тындэ шадар Гилюй мүрэнэй эрье дээрэхи аяншалагшадай амаралтын газарта ТАСС-ай корреспондент хүрэhэн байгаа.

Түмэр замай участогуудые хангадаг ашаглагшадай отряд улам ургана. Байгал-Амарай түмэр замай Тындын отделениин профсоюзай эмхи тэдэнэрэй амаралтые hайнаар эмхидхэхэ тухай анхарал оролдолго гаргажа байдаг.

Тындэ.

БАРИЛГЫН БААЗА БЭХИЖЭНЭ

Ларба тосхондохи томо шулуу буталжа, жэжэ хайр шулуу бэлдэдэг заводые шэнэдхэн түхеэрhэнэй hүүлээр тэрэнэй хүсэ шадал хоёр дахин нэмэhэн байна. Мүнөө предприяти сүүдхэ бүри 400 кубометр хүрэтэр эрхим сортын материал үгэхэ аргатай болоо. Тэрэнь түмэр замай барилгашадта тон хэрэгтэй юм.

«Тындатрансстрой» трест энэ үйлэдбэриие точ богони болзорто — зунай барилгын хүдэлмэриин эхилтэр бэлэн болгоhон байна. Ларбаhаа Усть-Нюкжи хүрэтэр 200 километр утатай участок дээрэ ажалайнгаа семестрые үнгэргэхэ студентнүүдэй барилгын отрядуудые материалаар хүсэд дүүрэнээр хангаха арга бии болоо. «Тындатрансстрой» трестын коллектив жэлэй дүүрэтэр түс участогые саг зуурын ашаглалгада оруулха уялга абанхай.

Ларба.

ЯРУУНЫНХИДАИ ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭНЭБДИ

БЭЛШЭЭРИЕЭ ШАДАМАРААР ХЭРЭГЛЭХЭ

Манай районой мал ажалай олохон коллективүүд энэ үнгэрhэн үбэлжэлгые яhала hайн дүнгүүдтэйтээр түгэсхэбэ. Урда жэлнүүдэйхитэй сасуулхада, адууhа малнай нилээд тобир тарган ондо оробо. Бүхы түхэлэй малай үхэл гарзада орожо хоролго хоёр дахин шахуу үсөөрөө. Эдэ бүгэдын ашаар район гүрэндэ мяха худалдаха байгша оной түрүүшын хахад жэлэй түсэбые болзорhоо хоёло урид, апрель hарада дүүргээ, малайнгаа тоо олошоруулаа. Һү гүрэндэ худалдаха түсэбшье hара бүри дүүргэгдэнэ.

Мүнөө зунай бэлшээриин үедэ малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ эгээл зохид хаhа орожо ерэбэ гээшэ ааб лаа. Районоймнай колхоз, совхозуудhаа бүхыдөө 13600 буруу, хашарагууд, 2600 адуу морид холын бэлшээридэ гаргагдаха юм. Хаа хаанагүй түүртэнүүд бүридхэгдөө. Эдэ мал эмэ эрээрээ, наhаараа, тарган туранхайгаараа илгагдажа, дүй дүршэл ехэтэй малшадта даалгагданхай. Мүн эдэ үдэрнүүдтэ ветеринарна hэргылэмжын хүдэлмэри үнгэргэгдэбэ.

Нёдондо зун «Сибиряк» болон «Маяк» колхозуудай зарим малшад hүрэтүүдээ тиишэ туужа ошоходоо нэгэ хэдыень гээлтэ хоролтодо оруулhан юм. Энэ алдууе хараада абажа, тууха харгынуудые заhабарилхыень хэдэн хүнүүдhээ бүридэhэн бригадануудые эльгээhэн байна. Тэдэнэр зарим газарта хүүргэнүүдые шэнээр баряа, малшадай байрануудые заhабарилаа, газаахи хашаа хорёоень hэльбээ, бэлшээринүүд дээрэхи hөөг бургааhадые тайраа. Малай зундаа байха газарта тэжээлэй дабhан, эм дом, малшадай хэрэглэхэ бусад зүйлнүүд вертолёдоор абаашагдаhан байна. Мүн малай харгыдаа тогтожо хонохо газарнуудта хашаа хорёонууд баригдаhан, эсэhэн малда уулгаха сайн, эмшэлхэ эм дом абаашагдаhан байна. Уhа саhанай ехээр оролог, hалхи шуурганай буудаг үнлэр лабаанууд дээрэ hарабшанууд баригдаа.

Мүнөө жэл урда урдынхиhаа эртэ дулааржа, хадын бэлшээриин ногоон ургажа, түрүүшынгээ гүүртэнүүдые хахад hараар урид туубабди. Эдэ үдэрнүүдтэ олохон гүүртэнүүд байрануудтаа амар hайнаар хүрөөд байна. Мал туулсажа ошохо, малшадта хамhалсаха hайн хүнүүдые эльгээхэ гэжэ оролдообди. Колхоз, совхозуудай ветеринарнууд болон зоотехнигүүд мүн лэ баhа хүргэлсэжэ ошоно. Олонхи ажахынуудай малаа тууха харгынуудай захаар таряа талхан, үбhэ ногоон хухэрэн ургажа байнхай. Тэдэниие гэшхүүлхэгүйн тула мал туугшадта шанга захяа заабари үгтэhэн байха.

Энэ жэлэй майн 10-да холын бэлшээридэ гараха малшадай зүблөөн үнгэргэгдөө hэн. Эндэ малшадай урда ямар зорилгонуудай табигдаад байhан тухай тодорхойгоор хөөрэлдэhэн байхабди. Районой малшад КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр зоригжон, мүн али зэргэ харюусалгатай ажал даажа абаhанаа мэдэрэн, мяха үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ зорилготойгоор үндэр ехэ социалис уялгануудые абажа, доронь гараа табиhан байна. Тэрэнэй ёhоор малшаднай абажа гараhан hүрэг бүхэнөө hайнаар таргалуулха, үхэр бүхэнэй шэгнүүр сүүдхэдэ дунда зэргээр 800 граммhаа доошо бэшээр нэмээхэ, гүрэндөө тарган hайн мал тушааха, үхэрнүүдээ 340—350 килограммда хүргэхэ, нэгэшье толгой мал үхэл гарзада оруулхагүй, ажалай журам нарин нягтаар сахиха гэжэ үгэеэ үгтэhэн байна.

1981 оной зунай бэлшээриин үедэ малаа hайнаар таргалуулжа, мяха үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар Яруунын районой «Комсомольский» совхозой мал адуулагшад үндэр ехэ уялгануудые абаад, республикынгаа бүхы малшадые мүрысөөндэ уряа. Энээниень манай районой мал адуулагшад халуунаар дэмжэжэ, урид абаhан уялгануудаа дээшэлүүлжэ байнхай. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй совхозой мал адуулагшад холын бэлшээридэ абажа гараhан хашараг бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 900 граммаар нэмээе гэhэн уряатайгаар районойнгоо бусад малшадта хандаба. Эндэхи малшад нёдондо жэл хашараг бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ 870 граммаар нэмээжэ, район соогоо эрхимлэhэн юм. Табан гүүртэнүүдэйнь малшад, гүсхайлбал, Д. Ангархаев, В. Хохоноев, Ж. Таряшинов, Н Зверев болон Ю. Шубин гэгшэд үхэр бүхэнөө сүүдхэдэ 1.000 гаран граммаар нэмэгээ hэн. Тиимэлээ дээшэлүүлэгдэhэн уялгаяа дүүргэхэ гүйсэд арга боломжо эдэнэртэ бии.

Район дотор дүй дүршэл ехэтэй малшад олон. Тэдэнэр бэлшээринүүдээ шадамар бэрхээр хэрэглэжэ байгаад, хүбшын шэмэтэй ногоондо hүрэгүүдээ атарлуулжа, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ амжалтатай бусаха бээзэ гэжэ найданабди.

Ф. САВЕЛЬЕВ,
Түнхэнэй райгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник.

ХУБИТАЯА ОРУУЛНА

Наhаараа нэгэл ажалдаа хүдэлhэн хүнүүд нютаг бүхэндэ олон ааб даа. Гэбэшье саг үргэлжэ мал ажал дээрэ хүдэлhэн хүнтэй ушархадаа, энэ хүнэй hанамжа, бодолнуудтай танилсаха дуран хүрэдэг. Нэгэ таатай ушарай гарахада, Оёорой совхозой III отделенидэ малшанаар хүдэлдэг Бадма-Доржо Митапович Цыбиковтэй танилсаад, хөөрэлдөө бэлэйбди.

—Хорин гурбан жэлдэ таhалгаряагүй мал ажал дээрэб. Теэд эндэ наhаараа хүдэлхэ хубитай байhандаа гомдодог бэшэ, харин энэ хүшэр хүндэ хүдэлмэриин нюуса нёосые яhала мэдэдэг болонхойб гэжэ баярладагби,—гэжэ тэрэ абаhаар лэ хэлээ hэн.

Шүрбэhэлиг аад, набтаршаг бүхэриг бэетэй, нара hалхинда хүриhэн нюур шарайтай, холонгир ажалша гарнуудтай энэ хүн Дээдэ-Торhоо бүри саашаа 25 модоной зайда оршодог Сорстоор, эндэхи Баруун-Хүнды, Дагбын-Дабаан, Малагар гэhэн ой модолиг газараар малаа туужа, нилээд лэ ябаhан байха. Анхандаа тэрэ олон жэлдэ ахалагша мал адуулагшаар амжалтатай хүдэлhэн, өөрынгөө мэдэсэ, шадабариие залуушуулда дамжуулжа, тэдэниие hургаhан юм. Мүнөө мал адуулагшаар хүдэлдэг О. Г. Буянтуев, мүн залуушуул Юрий Ринчинов, Саша Гендунов гэгшэд ямар нэгэн бэрхэшээлтэй ушараа hаа, зээтагүй аха нүхэртөө хандадаг. Үүрэй наранаар үнеэдээ туужа гараад, үдэрөө дүүрэн зүбөөр бэлшээжэ, дэлэн хүхыень тоhолиг hүөөр дүүргээд бусахада аятайл hэн даа! Фермэhээ сааша 25—30 модоной зайда хүрэтэр үхэрнүүдээ туужа, адуулха саг гараха. Илангаяа түгаллаха үнеэдээ зүбөөр харууhалжа, саг болзортонь эдээлүүлхэ, уhалха гээшэ тон харюусалгатай. Үбэр майлын ногооной шанар hайса мэдэхэ, бэлшээриингээ газар hэлгэжэ адуулха гээшэ тон шухала ааб даа. Газараа hайса мэдэхэ, малайнгаа арhа модон соо орожо, олдохоёо болитороо шэбээлшэхэгүйн тула тон лэ анхарагтайгаар адуулха хэрэгтэй бшуу.

Бадма-Доржо Митапович энэ хүдэлмэридөө хэды дуратайшье болбол, бэеынгээ тамирай байдалаар ондоо ажалда —фермын дэргэдэхи котельнэдэ орожо хүдэлхэ баатай болоо. Түрүүшын үеэр бага зэргэ уйдаа, гунираа hэн аабза, теэд ехэшье шаналаагүй. Олондо хэрэгтэйл ажал ха юм. Бадма-Доржо Митаповичай энэ ажалда ороходонь, фермын hаалишад: «Тон лэ найдамтай хүнтэй болообди. Амараабди даа», — гэжэ баярлаhан юм. Ингэжэ hүүлэй 7—8 жэлэй туршада тэрэ үбэл, зуниие илгаагүй котельнэеэ түлижэ, уhа халаадаг, малда бардаа хүдхэдаг юм. Илангаяа үбэлэй сагта бэрхэтэй ааб даа. Бадма-Доржо Митапович суг хүдэлдэг залуу хүбүүн Пурбожаб Нанзутовтай суг түлеэ заhа өөhэдөө бэлдэжэ, араhаа доошонь буулгадаг, тайража хахалаад, сажан болгон табидаг. Үгы hаань, бүхы ажал таhалдажа, фермэ ядаруу байдалда ороходо болоно бшуу.

Гэхэтэй хамта, Бадма-Доржо Митаповичай наhанайнь хани нүхэр Д. Н. Цыбикова мүн лэ олон удаан жэлдэ hаалишанаар хүдэлжэ ябана гээшэ.

Саг үргэлжэ тэсэбэри ехэтэйгээр хүдэлжэ, даалгагдаhан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ ябаhан Б-Д. М. Цыбиковэй ажал хэрэгүүдээр hонирхоходоо, мал ажалда жэжэ бажо юумэн гэжэ үгы, олон ондоо мэргэжэлтэйшүүл hүүлэй hаалиие дээшэлүүлгэдэ өөр өөрынгөө хубитые оруулалсана гэжэ тобшолмоор hэн.

Г. ТУРТУЕВА.

Зэдын район.

Совет орон дотор

ХҮДӨӨГЭЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮД ТУХАЙ ФИЛЬМ

ТАШКЕНТ. Узбек агроном Ш. Шакаримов шэнэ фильм буулгаба. Тэрэ нютагай зонтой хамта газар элдүүрилдэг, модо таридаг, түрүүшын ургаса хүлеэдэг байгаа. Тиин бүхы эдэ жэлнүүдтэ кинокамераhаа hаладаггүй, хүдэлмэриин шата бүхэниие буулгажа абадаг байhан. Тингэжэл энэ фильм мүндэлhэн байна. Тэдэнэй ажал хүдэлмэри хүнүүдтэ ямар ехэ хэрэгтэй гээшэб гэжэ фильмые харахые ерэhэн картинын геройнууд ойлгобо.

«Хада газарта саад ургана» гэhэн фильм Шакаримовай табадахи фильмынь болоно. Тэдэнэй туд бүхэниинь областиин эгээл эрхим ажахынуудай нэгэн тухай хөөрэнэ. Андижанска областиин ба Болгариин Ямбольско округой анда хизаарнуудай хүн зоной хани барисаан тухай хөөрэhэн «Ханинар дахинаа уулзана» гэhэн фильм ехэ hонирхон угтагдаhан байна.

Шамансур Шакаримов саад ургуулагшын мэргэжэлые түрэлхидhөө уг залгамжалан абаhан, хүдөө ажахын институтда hураhан байха юм. Тиихэдэл тэрэ кино буулгажа эхилhэн байгаа. Томо ажахын ахамад агроном, парткомой гэшүүн, районно Соведэй депутадай hанаагаа табиха юумэн олон байдаг. Гэбэшье тэрэ дуратай хэрэгээ орхидоггүй. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй нютагай зоной ажал хүдэлмэри тухай «Андижанска газарай намарай хэшэг» гэhэн фильм буулгажа байнхай.

ШЭНЭДХЭН ЗАЬАЖА ДҮҮРГЭБЭ

ВИЛЬНЮС. Мажейкскэ улhанай заводые шэнээр түхеэрhэнэй ашаар предприятиин хүсэ шадал хоёр дахин дээшэлhэн байна.

Республикын улhа болбосоруулгын предприятинуудай шэнэдхэн түхеэрэгдэхэдэ hалбариин хүсэ шадал горитойгоор дээшэлхэ юм. Үйлэдбэриие автомадаар хангахада олон хүдэлмэришэдые сүлөөлхэ арга бии болохо.

Шэнэдхэн түхеэрэгдэжэ байгаа заводууд дээрэ хүдэлмэриин эршэ үдэрhөө үдэртэ үргэдэнэ. Барилгашад болон хабсаргагшад габшагайгаар ажаллана. Тулын, Псковой, Иваново хотын машина бүтээлгын предприятинуудай коллективүүд хэрэгтэй техникэ графигhаа үридшалан эльгээнэ.

РИГЫН ГУРГАЛДАЙНУУД

РИГЭ. Ороной эгээл ногоон хото городуудай нэгэн —Ригын нэгэ хүндэ дунда зэргээр 80 дүрбэлжэн метр таримал ургамалнууд хүртэдэг юм. Энэ хабартаа тэрэнэй үйлсэ болон талмайнуудта 1 миллион тюльпан, бамба сэсэг, гвоздика, бусад сэсэгүүд таригдаhан, 30 мянга гаран модо, hөөг бургааhан hуулгагдаhан байна.

(ТАСС).

БЕЛОРУССИИН ССР. Могилев хотын «Электродвигатель» гэжэ заводто шэнэ оньhон түхеэрэлгэ ашаглагдажа эхилбэ. «Уран гарнууд» гэжэ нэрлэгдэhэн энэ түхеэрэлгэ хутага, бусад эритэй зүйлнүүдые хурсадхаха, түмэр лист хайшалха аргатай юм. Энэ предприяти хүн зоной үргэн хэрэглэмжын эд бараа ехээр үйлэдбэрилэн гаргадаг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **үйлэдбэридэшье, гэр байрадашье али тэгшэ хэрэглэгдэхэ «Уран гарнууд» гэжэ комплектнүүд хабсаргагдажа байна.**

ТАСС-ай фотохронико.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

„МАЛ АЖАЛ—ОНСО ШУХАЛА ҺАЛБАРИ"

Үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэдтэ, агитатор, пропагандистнуудта, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые эмхидхэгшэдтэ, зураашадшэмэглэгшэдтэ зорюулан КПСС-эй ЦК-гай «Плакат» хэблэл («Колос» хэблэлтэй хамта) «Мал ажал—онсо шухала hалбари» гэhэн гаршагтай материалнуудай суглуулбари хэблэн гаргаа.

Тэрэнэй бүридэлдэ ороной зарим ажахынуудай, мүн мал ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые согсолhон ганса гансашье, комплектшье болгогдоhон плакадууд, пропагандистнуудта туhаламжа үзүүлхэ ном, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые эмхидхэгшэдтэ, зураашад-шэмэглэгшэдтэ хэрэгтэй зууршалганууд, «Малай комплекснуудта хэрэглэхэ харуулан ойлгуулха агитаци» гэhэн брошюра ороно.

Үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд иимэ материалнуудые заримдаа хэрэглэжэ шададаггүй гэжэ хэлэлтэй. Тиимэhээ тус суглуулбари тухай тобшохоноор тогтохо хүсэлтэйбди.

«Фермэнүүд дээрэ ябуулагдаха нийтэ-политическэ хүдэлмэри» гэhэн 16 плакадhаа бүридэhэн комплект дотор 1980 оной августын 28-да Казахстанай Коммунис партиин ЦК-да болоhон зүблөөн дээрэ Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ сооhоо мал ажалые саашадань хүгжөөхэ тухай хэhэгүүд оруулагданхай.

Габшагай ажалай ульгэр жэшээ харуулан, социалис мүрысөөндэ коммунистнуудай дүүргэхэ үүргэ, нийтэ полит-үдэр фермэнүүд дээрэ яажа үнгэргэхэ тухай, hурган хүмүүжүүлэгшэд, арадай хинагшад тухай плакадууд эндэ бии. Түгэсхэлдэнь — «Малшадай уншаха номууд» гэhэн зүбшэлнүүд, харуулан ойлгуулха агитаци найруулан табиха тухай зураашад-шэмэглэгшэдтэ туhатай зууршалганууд, «Социалис уялганууд» гэhэн үзэмжөөр hайхан хуудаhан эндэ бии.

Харуулан ойлгуулха агитациие эмхидхэгшэдтэ зорюулагдаhан комплектын(30 хуудаhан) плакадууд бүхы hалбаринуудай малшадые гол зорилгонуудаа дүүргэхыень, мал ажалай продукциин шанар, ашаг шэмые дээшэлүүлхыень уряална.

Удаадахи бүлэг плакадууд малай фермэнүүдтэ харуулан ойлгуулха агитациин зүйлнүүдые — «Социалис мүрысөөнэй экран», «Мүнөөдэр хэн түрүүлжэ ябанаб», «Арадай хиналтын дохёо» гэхэ мэтэ панно, стенднүүдые найруулан шэмэглэхэ талаар жэшээнүүдые дурадхана.

20 плакадhаа бүридэhэн үшөө нэгэ комплект «Үнеэдые зүбөөр hаалга», «100 үнеэнhээ — 100-hаа дээшэ тугал», «Үнеэдые мастидуудhаа hэргылэлгэ», «Тугалнуудые hайнаар түлжүүлэе» гэhэн эрдэмтэд, мэргэжэлтэдэй тобшолол, дурадхалнуудтай малшадые танилсуулна. Залуу эбэртэ бодо малые, хонидые ашаг үрэ түгэсөөр шахан таргалуулха тушаа нэгэ хэдэн плакадууд хөөрэжэ үгэнэ.

«Мал ажал — онсо шухала hалбари» гэhэн суглуулбари дотор ороной зарим ажахынуудай, түрүү малшадай, мүн хүдөө ажахын зарим hалбаринуудай дүй дүршэл тухай «Ехэ продукциие бага гаргашатайгаар», «Московско областиин Владимир Ильичэй нэрэмжэтэ колхозой дүй дүршэлhөө» гэhэн плакадууд дээрэ хэлэгдэнэ.

«Хонин ажал. Тус hалбариин нөөсэ баялигууд» гэhэн плакат дээрэ ороной эрхим хонишодой дунда республикымнай Зэдын районой Ленинэй ордентэ Бөрьёогой совхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Гасарун Лубсанович Рабдаевай портрет бии.

Энэл суглуулбарида С. В. Митрошиной «Малай комплекснуудтахи харуулан ойлгуулха агитаци» гэhэн брошюра энэ талаар Воронежско областиин партиин организацинуудай дүй дүршэлые тайлбарилна. Олон тоото зураг, фотонууд, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые бүтээжэ, зохихо газартань табиха тухай зүбшэл, заабаринууд эндэ оруулагданай.

«Мал ажалые саашадань хүгжөөлгэ — гол шухала зорилго» гэжэ харуулан ойлгуулха хэрэгсэлээр пропагандистнууд ехэтэ hонирхохо байха. Мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ гол арга замууд тухай эндэ тодорхойгоор хэлэгдэнэ. Мяха, hү, үндэгэ, нооhо үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ, мал ажалай гарза хоролтонуудые бага болгохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Тус хэрэгсэлэй бүридэлдэ партиин ба экономическа hуралсалай хэшээлнүүдтэ пропагандистнуудай хэрэглэхэ, тайлбарилан ойлгуулха тексттэй диапозитивүүдэй комплект бии.

«Мал ажал — онсо шухала hалбари» гэhэн суглуулбаринуудые республикын бүхы колхоз, совхозууд абаhан байха. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партиин комитедүүдэй секретарьнар үнэтэ эдэ материалнуудые зүбөөр хэрэглэхэ тухай hаналаа табиха ушартай.

Зарим плакадуудыень тёмэ тёмээрнь илгажа, улаан булангуудые, зунай байрануудые шэмэглэхэдэ болохо. Жэшээ болгон дурадхагдаhан зарим плакадуудыень өөрынгөө ажахын шэглэл ба дүнгүүдые хараадаа абан хэрэглэхэдэ зохисотой. Нэгэ зарим материалнуудынь ерээхэ намар, үбэл малшадтай партиин, экономическа болон зооветеринарна hуралсал үнгэргэхэ үедэ илангаяа хэрэгтэй болохо байха.

Зураашад- шэмэглэгшэдтэ зорюулагдаhан зууршалганууд, мүн харуулан ойлгуулха агитациин зоно, стенд, выставкэ, панно, социалис мүрысөөнэй ябасые харуулhан хуудаhанууд харуулан ойлгуулха агитациин талаар соведүүдэй, уран зурагай мастерскойнуудай хүдэлмэридэ ехэ туhа үзүүлхэ гэжэ hанагдана.

В. ТРОФИМОВ.

ДОКУМЕНТНҮҮДЭЙ СУГЛУУЛБАРИ

«В. И. Ленин, КПСС социалис хуулиин гурим тухай» гэhэн суглуулбари барлагдан гараба. Социалис хуулиин гуримай уг удхые, гол шэнжэнүүд болон социальна зорилгые уудалан харуулhан В. И. Ленинэй статьянууд, элидхэлнүүд, хэлэhэн үгэ, бэшэгүүд түрүүшын бүлэгтэ үгтэнхэй. Коммунис байгуулалтын бүхы шатануудта хуулиин гуримай үүргые болон хуулиин гурим бэхижүүлхэ талаар партиин, совет болон нийтын эмхинүүдэй зорилгонуудые тодорхойлhон КПСС-эй съезднүүд болон конференцинүүдэй документнүүд, материалнууд, ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд, КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнууд, нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлнүүд, хэлэhэн үгэ хоёрдохи бүлэгтэ үгтэнхэй.

(ТАСС).

СОВХОЗОЙ САБШАЛАНГАЙ НӨӨСЭНҮҮД

Ехэ hүтэй үнеэн hүрэгөөрөө Ленинградска область дотороо мэдээжэ болоhон «Звездочка» совхоз мүнөө жэл хүршэнэрэйнгөө гуйлтаар тэжээл үйлэдбэрилхэ түрүү арга дүршэлэй районууд хоорондын hургуули нээгээ юм. Баян дүй дүршэлөө хэрэглэн, ажахыда тэжээлэй бардам ехэ нөөсэ байгуулагдадаг заншалтай. Үнеэдэй үдэр бүриин рациондо дүрбэ-табан килограмм үбhэ оруулхада, hү hаали илангаяа ехээр нэмэдэг байшоо.

Һайн шанартай тэжээл бэлдэхэдэмнай урданай рецептнүүд болон Ленинградай эрдэмтэдэй зүбшэл заабаринууд туhална, — гэжэ совхозой директор В. Семерич хөөрэнэ. —«Шүүдэртэй байхада, үбhэеэ сабша» гэhэн таряашадай оньhон үгын сэсэн мэргэн байhыень эрдэм наука батадхаба. Тиин бидэшье бодото байдал дээрэhээ энээниие мэдэдэг болообди. Тингэжэ хуряалгын техникэ гансал hүниин халаанда хүдэлдэг болоо. Сүүдхын иимэ үедэ бэлдэгдэhэн үбhэн үлэмжэ ехэ шэмэтэй байна.

Тэжээлэй бусадшье талмай дээрэ шэнэ арга нэбтэрүүлэгдэнэ. Эндэ намарай ургамалнуудай ургаса хуряагдаад ,hаалиин малда шэмэтэй набша намаа үгтэдэг болоо. Сүлөөрhэн поли дахинаа хахалагдажа, горохобёосой холисо таригдаа юм. Энэ намартаа тэндэhээ ургаса хуряахаар түсэблэгдэнэ.

Үнгэрhэн табан жэлдэ совхоз тэжээлэй полинуудай ашаг шэмые нэгэ хахад-хоёр дахин дээшэлүүлhэн байна. Эндэ гектар бүриhөө 52 центнер үбhэ, 600 шахуу центнер түмhэтэ тэжээл хуряадаг. Хүдөө ажахын Баруун-Хойто эрдэм-шэнжэлгын институдай эрдэмтэд ногооной шэнэ сортнуудые бии болгожо, таряашадта туhална. Нуга сабшалан дээрэ хуряалга-зөөлгын конвейерэй таhалгаряагүй хүдэлдэг байхаар ногоон таригдадаг юм. Энэнь зунай hарануудта ногооной гурбан ургаса хуряаха арга олгоно.

Үбhэ тэжээл тухай анхарал оролдолго гаргадаг байhанайнь ашаар малайнь ашаг шэмэ ехээр дээшэлнэ. Үнгэрhэн жэл мянган үнеэнэй туд бүриhөө 4.700 килограмм hүн haагдаhан байна. Мүнөө малшад сүүдхэ бүри пүүд шахуу hү hаана.

С. ФОНАРЕВ,
ТАСС-ай корр.

Луга,
Ленинградска область.

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗҮБШЭЛ

НАБШАҺАТА ТЭЖЭЭЛ ЯАЖА БЭЛДЭХЭХЭБ?

Байгша ондо нийтын адууhа малда элдэб янзын тэжээл элбэг ехээр бэлдэхэхэ гээшэ колхоз, совхоз бүхэнэй зайлашагүй шухала зорилго мүн. Илангаяа мүнөө республикын олохон нютагуудта гандуу уларилай тохёолдоод байhан эрхэ байдалда гансашье таряалан, сабшалан дээрэ ургаhан юумые хуряажа абаха бэшэ, мүн хээрэ талаар ургамалhаа, халазхай, уhа намагай эрьеын оморho сабшажа, тиихэдэ модо, бургааhанай ногоон намаа набша, жэжэ мүшэр суглуулжа абаха гээшэ айхабтар шухала болоно.

Набшаhата тэжээлые саг сооhь зүбөөр бэлдэхээд, үхэрнүүдтэ, хонидто тэрэниие эдюулбэл, бүдүүн тэжээл 50—80 процент хүрэтэр алмаха аргатай байна.

Эгээл мүнөө хаа хаанагүй модо, бургааhан хүсэд набшаhалжа ,үргэлжэ ногоороод, тэрэнэй жэжэ мүшэр, hалаанень сабшажа, набшаhыень hайнаар хатаажа абахада таатай саг болобо. Набшаhа намаагынь малда эдюулхын тула хүhа, уляаhа, уляангир модоной үшөөhэ, бургааhанай жэжэ мүшэр хухалжа, сабшажа, мүн нарhа, хасуури модоной, ногоон шэлбүүhэ суглуулжа абаха ёhотой. Тиихэдэ модо отолдот газарта, электрын эшэ дамжуулдаг аранuудай захаар, телефоной утаhа татаhан газарта дүтэ шадарай модо, бургааhа сэбэрлэхэдээ, мүн түймэр сараха самсаалнуудые татахадаа, бүтүү шэрэнги газарай модо, бургааhа шэнгэлхэ, сэбэрлэхэдээ тиимэ набшаhата тэжээл бэлдэхэхэ хэрэгтэй.

Урда жэлнүүдтэ набшаhата тэжээл бэлдэхэхэдээ олохон ажахынууд байгаали хамгаалха хуулиие хазагайруулжа, нилээд ехэ газарта тон хэрэгтэй ой модо, бургааhа шутые гэмтээhэн, гадна набшаhата тэжээл бэлдэхэхэ технологиие сахяагүй дээрэhээ тэрэнь муу шанартай байгаа hэн.

Тиимэ юумэнэй болохогүйн тула түбхын түрүүн ой модоной харуулшадай заажа үгэhэн газарта набшаhата тэжээл бэлдэхэхэ ёhотой. Ургажа байhан модо, бургааhа гэмтээхэ, хатаахагүйн тула жэжэ ногоон мүшэр, набшаhанайнь 1—2 процентhээ ехэ бэшые отолхо хэрэгтэй. Модо, бургааhанай ногоон мүшэрэй 0,6—1 сантиметрhээ бүдүүн бэшэнь отологдохо зэргэтэй. Тэрээнhээ бүдүүн, набшаhа намаа багатай мүшэр отолбол, шэмэ шанараараа муу байха бшуу. Нарихан, ногоон набша намаа ехэтэй мүшэр шэмээрээ hайн, үбhэнhөөшье дутуугүй байдаг юм. Тэрэшэлэн бэлдэхэгдэhэн набшаhата тэжээл наринаар бүридхэгдэжэ шэгнэгдэжэ, үлөөдэhэгүйгөөр тээгдэжэ абтаха ёhотой.

Модо, бургааhанай ногоон мүшэр, намаа набшые баглаа болгожо уяад гү, али миил обоолжо зохидоор хатаахада, силос болгожо дарахада, мүн ногоон гурил болгоходо, тэрэ зандаяhаа малда эдюулхэдэ өөрэгүй, шэлбүүhэтэ модоной жэжэ мүшэрые хэршэжэ АВМ түхэлэй агрегаатта хээд, ногоон гурил болгоходо таарамжатай.

Һайн, үдхэн набшаhатай мүшэрые 60—80 сантиметрhээ ута бэшээр отолоод, 2—2 килограммаар болгожо уяад, hүүдэр газарта hарабша доро хатааха ёhотой. Тэрэниие 6—8 хоногто тингэжэ хатааhанай hүүлдэ багашаг hүри болгожо обоолоод хадагалха, аргатай hаань hолоомоор хушахада hайн.

Нёдондо Захааминай райондо ингэжэ бэлдэхэhэн набшаhата тэжээлэй килограмм бүхэндэнь 64,8 грамм каротин, мүн горитой кальци, фосфор гэхэ мэтэ шухала бодосууд байгаа. Ондоогоор хэлэбэл, тэрэнь үбhэнhөө дутуугүй шэмэтэй байhан юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Ивалгын ОПХ-да Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэдэй бэлдэхэhэн набшаhата тэжээлые хонишон Н. Рыбаков бүхэли үбэлдөө хүрьгадтаа эдюулээ hэн.

Набшаhата тэжээлые юрын үбhэн шэнгеэр обоолжо хатаахада болоно. Нэгэ-хоёр үдэр соо бэлдэхэглэhэн набшаhата тэжээлые нэгэ газарта суглуулжа сомоод, нара, hалхинда үлеэлгэн хатааха болоно. Тиихэдээ мүшэрэй набшаhатай үзүүрыень досоошонь хээд, 2—3 дабхараар обоолhон бээрээ, дундань 30—35 сантиметр зузаанаар hолоомо дэлгээхэ, тэрээн дээрээ үшөө ногоон мүшэр намаа обоолхо, тингэ тингэhээр үндэр hүри болгоод, hолоомоор хушаха хэрэгтэй. Ингэжэ бэлдэхэhэн набшаhата тэжээл баhал юрын үбhэнhөө дутуу бэшэ шэмэтэй байдаг.

Модо, бургааhанай намаа набшаар силос дарахадашье болохо. Тэрэниие элдэб ургамалай ногоон намаагаар силос дараhандал тон адляар хэдэг юм. Мүн модо, бургааhанай жэжэ мүшэр набшаhые хэршээд, элдэб ногооной намаатай холёод (70 процент модоной намаа, 30 процент ногоо), hайса хүдхаад, шулуун ханатай нүхэ, траншейдэ хэжэ, тон нягтаар, хиигүйгөөр дараха ёhотой. Тэрэшэлэн модо, бургааhанай намаа набшые элдэб ногоонтой, hолоомотой холёод, силос дарахадашье өөрэгүй. Тэрэниие hолоомотой холижо дарахадаа, силосэй шэмэтэй ,hайн амтатай байха, нүхэндөө зүбөөр эhээхэ, шанаржахынь тула, хэршэгдэшэhэн ногоон намаагай тонно бүхэндэ 1—2 литр силосэй эhээбэри, 5—5 килограмм тэжээлэй дабhа, карбамид хэжэ хүдхаhан 300—500 литр уhа сүршэхэ ушартай.

Модо, бургааhанай, намаагаар силос дарахадаа, түсхай консервант холиходо зохистой. Мүнөө Буряадай «Сельхозхимиин» нэгэдэлдэ hайн консервант болохоор үксусна кислота бии. Тэрэниие силосэй ногоон намаагай тонно бүхэндэ 4—5 килограмм холибол, эрхим шанартай тэжээл болохо байна.

Ногоон мүшэр, намаа набша хэршээд, ондоо юумэнтэй холиигүй силос дарахадаа 20—30 тонын багтахэ багахан ханалагдаhан нүхэ, траншей бэлдэхэдэ hайн. Тиихэдээ хэршэмэл мүшэр набшын hайн шиигтэй байхынь тула машинадагдаhан hү гү, али hүнэй шүүhэ (тонно бүхэндэнь 100 килограмм шүүhэ) сүршэхэ ёhотой.

Тингэжэ дараhан силосэй нүхые ногоогоор дүүргээд байхадаа тон нягтаар дараха, хушаха хэрэгтэй.

Жэжэ мүшэр, намаа набшаар витаминтай ногооной гурил татахада баhал таарамжатай. Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын олонхи ажахынууд тэрэниие АВМ түхэлэй агрегадуудта хэжэ, ногоон гурил ехээр бэлдэнэ. Жэшээнь, уляаhанай мүшэр болон ногоон набша намаагаар бэлдэhэн гурилай килограмм бүхэндэ 75,3 миллиграмм каротин, харин нарhанай шэлбүүhээр татаhан гурилда — 95,3 миллиграмм каротин байдаг. Нёдондо Ивалгын ОПХ-да июль соо бэлдэхэгдэhэн намаа набшаар гурил татахадань тэрээндэ 15,2 процент протеин байhан юм. Хэжэнгын районой Сулхарын ой модоной ажахы отологдоhон нарhан модоной шэлбүүhээр эрхим шанартай гурил ехээр татадаг болонхой.

Бүхы технологиинь нарийнаар сахиха татабал, нарhанай шэлбүүhэн, уляаhа, хүhанай мүшэр, набша эрхим шанартай витаминтай ногоон гурил болодог байна.

Гэхэтэй хамта республикын олохон ажахынууд үшөөл муу шанартай гурил гаргана. ГОСТ-ын эрилтын ёhоор модо, бургааhанай мүшэр, намаагаар бэлдэхэгдэhэн гурил 8—12 процент шиигтэй, нэгэдэхи сортын гурилай килограмм бүхэндэ 75 миллиграмм каротинтай байха зэргэтэй. Эгээл эрхим hайн гурилай килограмм бүхэндэ 105 миллиграмм каротин байгаа hаань, Гүрэнэй шанарай тэмдэг олгогдодог. Харин 60 миллиграммhаа доошо каротинтай гурил ямаршье сортдо оролдоггүй. Тиимэhээ гурил болгогдохо мүшэр намаае тушаажа абахадаа энэ эрилтые хараада абан, мууень голодоhондо гаргаха байна.

Гурил болгогдохо мүшэр, намаа набшые гол түлэб Волгарь-5 түхэлэй агрегадта хэжэ нарихан мүшэрнүүдые 1—1.5 сантиметрhээ ута бэшээр хэршээд, АВМ-дэ хэжэ гурил болгодог юм. Модо, бургааhанай мүшэрые КИК болон КУФ түхэлэй агрегадуудаар хэршэхэдэ ашаг үрэ багатай.

Хэршэhэн ногоон намаа, мүшэрые АВМ агрегадта хэжэ хатаахадаа досооохи температурыень зүбөөр тогтоохо гээшэ баhал шухала. Тиимэ гурилай шанартай байхынь тула тэрээндэ халаахай гү, али хээрын ногоо, олон жэлэй таримал ногоошье холисохоло таатай. Тэрэнэй ашаар гурилайнь шэмэтэ бодосууд 10—50 процент хүрэтэр дээшэлдэг. Ногоон гу… рилые зүбөөр хадагалх… тула полнэтиленовэ мэш… хэнүүдые хэрэглэхэдэ hай… Мүн Улаан-Үдын район… Оронгын совхоз модо, бу… гааhанай мүшэр, набша… татаhан гурилые ехэ хоо… соо хэжэ хадагалдаг. Хоо… бо соогоо гэрэл орохогүйго… зузаан хара саарhа, полиэ… леновэ плёнко дэлгээгээ… дээрэнь гурилаа адхана.

Гэбэшье тиимэ гурил… юрын мэшээг соо хэжэ ха… галхадаа, hараhаа дэ… байлгажа, мүн тэрэн… миил талада обоолон ха… галжа огто болохогүй.

Модо, бургааhанай ног… намаа набшые сабшажа а… hаар малда тэрэ занда… шье эдюулхэдэ болохо … даа. Илангаяа гач гасу… боложо, бэлшээриин ног… ной муу байhан үедэ ху… уляаhа модоной, бургааhа… жэжэ мүшэр, ногоон набш… отолжо хэршээд, ондоо … жээлтэй холёод, үнеэн … хэндэ үдэрэй 2—8 ки… грамм, жэжэ үхэртэ—1… килограмм, хонид, гахайн… та 0,5—1 килограмм хүр… эдюулхэдэ болоно.

Нарhанай ногоон шэл… hэнэй дабирхайтай бай… дээрэhээ тэрэниие зун … да эдюулхэдэ муу. Тиим… тэрэ няалдангир, дабирхай… үгы болгохын тула hолоо… халуун уhанда дэбтээhэн… адляар, шэлбүүhые 3,5… час соо халуун уhанда х… байлгаад, hүүлдэнь хүр… хойноо малда эдюул… өөрэгүй.

Модо, бургааhанай ног… намаа, мүшэрэй малда х… шэмэтэй тэжээл болод… hаань, тэрэниие дан е… бэлдэхэхэ аргагүй. Энэ… тон ажал ехэтэй хүдэл… ха юм даа. Тиимэhээ ни… адууhа малда тиимэ т… ехээр бэлдэхэхын тула … зониие, hурагшадые, … хынуудые, шефтэ абд… организацинуудай хүд… рилэгшэдые энээндэ үрг… хабаадуулха шухала.

Ф. ВАДЕЕВ,
Буряадай АССР-эй хү… ажахын министр… орлогшо.
В. БЕКЕТОВ,
республик… агрохимлаборатори… тахагай начальник.

Репортаж ХАНИ БАРИСААН ЭНДЭ ШЭРЭЭГДЭНЭ

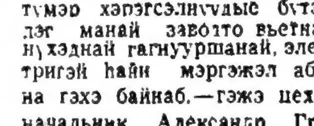

Хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг Е. Ф. Кожевниковэй нэрэмжэтэ заводто Вьетнамай Социалис Республикаһаа ерэһэн арба гаран хүдэлмэришэнэй манай ороной хүдэлмэришэдтэй зэргэ зогсон ажаллажа байхые харахадаа, Л. И. Брежневэй хэлэһэн нэгэ үгэ һанагдаалхёо бэлэй. **«Манай орон өөрынгөө арга боломжонуудһаа дулдыдуулан, мүн кадрнуудые — инженер, техник мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд, врачнууд, багшанарые бэлдэхэ хэрэгтэ аха дүү социалис, мүн сүлөөрһэн олон оронуудта туһаламжа үзүүлдэг»,** — гэжэ тэрэ КПСС-эй XXVI съезд дээрэ хэһэн тоосоото элидхэл соогоо тэмдэглээ һэн.

Заводой 6-дахи цехэй «Хабсаралга-3» гэжэ отделени. Цехэй начальник А. Г. Заиграев аха дүү социалис оронуудай хүдэлмэришэдэй бүтэй зэтэйгээр ажаллажа байһан тухай ингэжэ хөөрэнэ:

— Харытнаа, тээ тэрэ агрегадай хажууда интернациональна бүлэг хүдэлжэ байна. Буряад хүбүүн Цырен-Доржо Нохоров, ород Владимир Афанасьев, вьетнам Нгуен Ван Куен, — гээд, гагнуури хэжэ байһан хүнүүд тээшэ анхаралыемнай хандуулба.

Ц.-Д. Нохоровой түс заводто гурбан жэл хүдэлжэ байһан тухай мэдэбэбди. Бэеэ гансал һайн талаһаа харуулна гэлсэнэ. Харин вьетнам нүхэрынь Цырен-Доржодо орходоо нилээд һаһажаал, мэргэжэлээрээшье дээшээ байшаба. Нгуен Ван Куен инженер-электрик мэргэжэлтэй, оронойнгоо нэгэ заводто хүдэлжэ байһанаа ерэһэн хүн. Тэрэ Урда Вьетнамда ажаһуудаг. Дайн дажарта хабаадажа, оло дахин шархатаһан намтартай. Тиихэдэ В. Афанасьев залуушье һаа, яһала һайн гагнуурша боложо үрдиһэн янзатай, нүхэдтөө шадаха дүй дүршэлөө дүүһыень дамжуулхые оролдоно.

Бидэнтэй хамта вьетнам бүлэгэй оршуулагша Чан Ван Бо ябалсана. Минии хоёр-гурбан хүнэйнь оролдоор ойлгодог ушарһаа оршуулагшагүйгөөр хөөрэлдэжэ шадахагүй байбабди. Нүхэр Богой туһаламжаар бүлэгые хүтэлбэрилдэг Хоанг Нгок Бигтэй хөөрэлдэбэбди.

— Бидэ танай һайхан нютагта ерэһээр хоёрдохи һараа хүдэлжэ байнабди. Энэ заводой коллектив бидэниие ехэ хүндэмүүшээр үгтажа абаа. «Одон» гостиницын номернуудта хоёр-хоёроороо байнабди. Заводойнгоо столодоло эдеэлдэгбди. Манда түсхай автобус үгтэнхэй. Бидэ эндэ зургаан һара соо хүдэлхэбди. Ажабайдалнай, ажалайнай гурим совет хүдэлмэришэнэйхидэл эгээл адли лааб даа. 2—3 хүдэлмэришэн бүхэмнай нэгэ һурган хүмүүжүүлэгшэтэй юм. Жэшээлхэдэ, совет хүдэлмэришэн Александр Иванович Елдинние абаад үзэел даа. (Тингэжэ хэлэхэ зуураа, Елдинтэй танилсахыемнай дуудахаадхина). Энэмнай түрүү бригадир, коммунис ажалай ударник хүн, — гэжэ хэлээд, нүхэрэйнгөө зэм тоншосогоон. — Үшөө лээдэ эрдэмтэй хүдэлмэришэн гээшэ, — гэжэ нэмэнэ. Нүхэр Хоанг Нгок Бигэй һурган хүмүүжүүлэгшэ тухайгаа иимэ дүүрэн харюу үгэһэндэнь омогорхон баярламаар байба. Сугтаа хүдэлдэг хүнүүдэй бэе бэеэ һайн мэдэжэ байһаниинь тэдэнэй гансал үгэеэ ойлголсон, эбтэй зэтэйгээр хүдэлдэгые гэршэлнэ бэшэ гү? Тингээдшье нүхэр Бик бүлэгэйнгөө партийна организацин секретарь тула бүхы юумээр һонирходог, мэдэдэг, оршуулагшынгаа хүсөөр һанаһан, зориһондоо хүрэжэ байдаг хүн. Орлогшо Ха Ван Лень гэдэгынь тэрээндэ нилээд туһалдаг лааб даа.

— Бик, гэртэхиниһээтнай бэшэг ерээ гү? — гэжэ заводой парткомой секретарь Н. Н. Молчанова һанаагаа зобонгёор һураадхиба.

— Үды. Хэмнайшье нютагһаа харюу абаагүй байна. Ойртоһон лэ байха, — гээд, Бик энеэбхилэн харюусаба.

Вьетнам орон Буряадай АССР-һээ хэдэн мянгаад километр зайда байдаг. Бэшэгэй хүрөөдхихэ тиимэшье амархан бэшэ лаа. «Сагай ошоһыешье мэдэнэгүйлди даа. Амаржа байна бэшэ, хүдэлнэ ха юмбибди. Ажалай һүүлээр иниһээр тиниһээр байтарнай, саг ябашадаг лэ даа. Амаралтын үдэрнүүдтэ кино, театраар ябадагбди. Һая оперо болон балетэй театрта орожо, балет һонирхон хараабди. Москвагай циркдэ оробобди. Зүүн зүгэй арадуудай хатарнуудые гүйсэдхэдэг «Лотос» ансамбль хараа һэмди. Тэндэ вьетнам хатар наадана. Һая өөһэдынгөө заводой залуушуултай уулзалга үнгэрэгөөбди. Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллективтэй ерэхэ амаралтын үдэр танилсахамнай. Һүүлдэнь этнографическа музей үзэхэбди. Июль соо Байгал далай дээрэ хэдэн үдэр амархаяа ошохобди. Тэрэ сагаа хүлеэжэ яданабди. Байгалые хараха гээшэмнай ехэ зол гээшэ ааб даа. Юрэдөө, эдэ бүгэдэмнай түсгаар бидэндэ гэжэ табигдаһан түсэб соо бэшэглэнхэйл даа», — гээд оршуулагша Чан Ван Бо хөөрөөгөө дүүргэнэ.

ВЛКСМ-эй заводской комитедэй табиһан түсэбтэй танилсагдаа һэн. Вьетнам нүхэдэйнгөө сүлөө сагыснь аша үрэ ехэтэйгээр үнгэргэхэ, хүдэлхэ, һурахынгаа хажууғаар соёл культурынгаа талаар болбосорхо, совет хүнэй ажабайдал, ажамидарал тухай юрэнхы мэдэсыень баяжуулха гэһэн зорилготой үргэн программа табигданхай байба.

— Эдэ нүхэднай гансал хүдэлнэ бэшэ, харин эндээ һуралсана. Заводоймнай дэргэдэ һуралсалай пункт бии юм. Неделидээ хоёр үдэр соонь эдэмнай тэндэ теоретическэ мэдэсээ дээшэлүүлдэг. Заводоймнай инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд тэдэнтэй хэшээлнүүдые үнгэргэдэг. Һуража ойлгоһон юумээ эндэ бодото ажал дээрэ хэрэглэхэдэнь, вьетнам нүхэдтэмнай ехэ туһатай байна. Өөһэдөөшье тингэжэ мэдэрнэ. Ойлгоогүй юумээ гансата һураад, ойлгоод абаха арга боломжо бии болоно бшуу. Юрэнхы дээрэнь хэлэхэдэ, эдэмнай ехэ ажалша бэрхэ хүнүүд байна. Хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг манай заводто вьетнам нүхэднай гагнуурша, электригэй һайн мэргэжэл абана гэхэ байнаб, — гэжэ цехэй начальник Александр Григорьевич Заиграев тэмдэглэбэ.

Хөөрэлдэжэ дүүргэһээр лэ тэдэ хүдэлжэ байһан газараа яаража бусана. Ошоһоор лэ нюдэ, нюураа далдалдаг халхабшаяа барьяад, гагналгаяа эхилхэдэнь, алтан шара ошо дүлэн найман зүг тээшээ сасаршана. Ингэжэ шэрээгдэжэ байһан хүдэлмэришэдэй хани барисаан хэзээдэшье бата бэхи байхал даа.

В. ТОКТОХОЕВА,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Нгуен Ван Куен, Хоанг Нгок Бик (хүтэлбэрилэгшэнь), В. С. Афанасьев, А. И. Елдинов гэгшэд ажалдаа.

Г. ЕГЕРИИН фото.

ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ БА ҺУРАЛСАЛ

...ОНСО ГУРИМТАЙ ҺУРГУУЛИ

Москвагай һунаагдаһан үдэрэй юрэнхы эрдэмэй һургуулинууд соохоо 146-дахи дунда һургуули жэшээтэ һайнинь болоно.

Дүрбэн дабхар энэ байшан... богоһо алхаад, коридорнь ябажа, һуралсалай кабинедүүдтэ, спортивна ба хүгжэмэй залнуудта, нааданай таһаганuудта орожо харахада, ...л тааруу зохид, гэртээ байһан шэнгеэр һанагдаха юм. ...һаа 17 хүрэтэр наһанай 600... хүбүүд, басагад үглөөгэй 8-һаа үдэшын 6 болотор ...дэ байдаг. Расписаняар эл... хэшээлнүүд хараалагдан... Эндэ үхибүүд эдеэлдэг, ...рин нэгэдэхи ба хоёрдо...н һурагшад үдын эдеэнэй ...лээр үшөө унтадаг байха. ...рон доторнай жэл ерэхэ ...ри иимэрхүү түхэлэй һур...линууд улам олошоржо ...хай. Мүнөө 1—8-дахи ...ссуудай гурбадахи һураг... бүхэн һунаагдаһан үдэр... һургуулида ябадаг байна. ...бан нэгэдэхи табан жэлдэ ...э һургуулинуудые үшөө ...эдхэхээр хараалагданхай. ...5 ондо 14 шахуу миллион ...бүүн иимэ һургуулида һу...ар байха.

...жынь хүдэлмэридөө бай... харин үхибүүнэй һургуу...на ерэхэдэ, тэрэнэй хой...оо хараха хүнүүдгүй бүлэ... бии. Тиин һунаагдаһан ...ртэй һургуулинууд иимэ ...энэртэ тон зохид бшуу. ...р иимэ гурим һурагша...өөртэнь хэр туһатай гээ...? Тэрэ бүхэли үдэртөө һур...лида байхадаа эсэдэггүй ...гү? Үдэрөө даншье сү...үйгөөр үнгэргэнэ бэшэ ... Тэрэ хүхижэ наадаха, гүй...арайха аргатай гээшэ гү? ...имэ асуудалнуудые бэл... һургуулида ошоо һэм.

— Та, эдэ асуудалнуудые ...р лэ табинат, — гээд ди...тор Нина Константиновна ...оева хэлэнэ. — Бидэ ар...жэлэй туршада эдэ асуу...д тушаа бодомжолно. Үхибүүдые хүмүүжүүл... талаар научна институ... эдэ асуудалнуудые ...лэ шиидхэнэ. Үнгэр... арбан жэл соо ма... һургуулида ном заалгын ... гурим шэнэдхэн хубил... юм. Эгээл эдэ асуу...нуудые шиидхэхэ зорилго...ор иимэ хубилалтанууд ...һэн гээшэ. Үхибүүдые ...уулида юрэ бааряад лэ, ... даабариие дүүргүүл..., али хэшээлнүүдэй рас...ние утадхажа байбал, ...д хашарха, успеваемос... доошолходоо болохо, үн...дөө үхибүүдэй бэеын ...э муугаар нүлөөлжэ бо... бшуу. Анханһаа бидэ ... юумые ойлгодог һэмди, ... үрэ дүндэ хүрэхэгүйн ...амаг юумэ хээбди.

... зарим багшанарай хү...рние адаглан хараһан, ...ртэй хөөрэлдэһэн бай... Дүрбэн тэгшэ, болбосо... хүнүүдые хүмүүжүүл... һунаагдаһан үдэртэй һур... ехэ үүргэ дүүргэнэ, һу...дай бэлиг шадабариие, ...хин абьясые элирүү... тодоруулна гээд багша...батаар этигэнхэй.

Харин үхибүүдтэ өөһэдтэнь һургуулида хэр байна гээшэб? Иимэ һургуулиин һайн, муу таланууд тухай мэдэхэ һанаатай тэдэнэртэй хөөрэлдэхэдэмни, тэдэ ойлгожо ядангяар мүрөө хабшаха юм. Тэдэнэр ехэ дуратайгаар һургуулидаа үнжэдэг, эндэ һонин, хүхюун байна.

Үдэ болотор расписаниин ёһоор бүхы классуудта тоо бодолго, физикэ, ород ба харин хэлэнүүд, хими гэхэ мэтэ эгээл орёо хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэ. Үдын эдеэнэй һүүлээр ухибүүд газаагуур сэнгэдэг, наададаг. Тэрэнэй һүүлээр зариман, гэрэйнгээ даабари хэнэ, нүгөөдүүлынь музей гү, али бассейн ошоно. Нэгэ заримандань хүгжэмэй час болоно. Слесарна ба оёдолой мастерскойнуудта, кружогуудта хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэ.

Үдэһөө хойшо олон таһалгануудта хүүгэдэй сугларшоод байхые хараа һэм. Хүбүүд шатар табина, басагад куклаар наадана. Ажалай дүршэлдэ һургадаг багшын хүтэлбэри доро зарим хүбүүд юушьеб хюреедэнэ.

Һургуулинь һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Гаражтай ба өөһэдын хоёр машинатай, ёһотой автоклуб эндэ бии. Шефүүдынь — эндэ дүтэхэнэ оршодог заводой хүдэлмэрилэгшэд автомашинануудые техническэ талаар хангахадань туһалдаг. Энэ һургуулиие дүүргэһэн хүн бүхэн болбосоролой аттестадтай хамта жолоошоной үнэмшэлгэ абадаг юм.

Энэ һургуулида түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудта заабол ябаха гэдэггүй. Һургуулиин столоводо эдеэлэнгүйгөөр, гэртээ эдеэлээд ерэхэдэ болохо. Кружогто ябангүй байжа болохо, энээнэй түлөө хэншье зэмэлхэгүй. Ахалагша классайхид үдэһөө хойшонхи сагые юрэл өөһэдынгөө дураар үнгэргэдэг байна. Хэрэгтэй гэжэ һанаһан консультацидаа ябадаг. Үдэр бүри часай туршада спорт эрхилхэ гээшэ бултанай уялга болоно. Зүгөөр энээндэ дурагүй хүн үгы.

Классай хүтэлбэрилэгшэ хүмүүжүүлхы ехэ үүргэ дүүргэдэг юм. Тэрэ арбан жэл соо нэгэ классые даажа ябадаг. Жэшээнь, мүнөө жэл Евгения Моисеевна Рейнэй хүтэлбэрилдэг классай хүбүүд, басагад һургууляа дүүргэхэнь. Евгения Моисеевна тэдэнэй үшөө багахануудбайһыень һанадаг, зарим түрэлхидһөө үлүүгээр һурагша бүхэниие мэдэдэг болонхой. Сэдьхэлдээ хадагалжа ябадаг бодолоо, һэжэг түрэһэн юумээ хүбүүд, басагад багшадаа ехэ найдажа хэлэдэг, эгээл ойлгод гэмэ асуудалнуудаар зүбшэл үгэхыень гүйдаг юм. Багшань бүхэли үдэртөө үхибүүдэй дунда байдаг. Энэнь хэсүү хэрэг. Гэбэшье хүсэл эрмэлзэлые үндэһэ болгон, өөрынгөө мэргэжэл шэлэһэн хүндэ багшалха гээшэ ёһотойл жаргал мүн гэжэ Е. М. Рейн тоолоно.

Валерий САНКОВ,
(АПН).

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

КПСС-эй XXVI съездэ зорюулагдана

НЬЮ-ЙОРК. Һая барлагдаһан гараһан «Нью Уорлд ревью» журналай тусхай номер Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVI съездэ зорюулагдана. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй совет коммунистнуудай ехэ хуралдаан дээрэ хэһэн КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэлэй гол бүлэгүүд, бусад документнүүд, съездын айлшадай, тэрэ тоодо США-гай Коммунис партиин Генеральна секретарь Г. Холлой хэлэһэн үгэ журналай хуудаһануудта толилогдобо.

«КПСС-эй XXVI съезд хадаа тон ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болобо гээд журнал редакционно статья дотороо бэшэнэ. Тэрэнэй шиидхэбэринүүд американ арадайшье ажабайдалай бүхы талануудые дайрана. Тэрээн дотор хүн түрэлтэниие аршалан хамгаалха тухай анхарал оролдолгонь тобойсо харагдана. Советскэ Союзай хамагые хамтаруулһан үнэн сэдьхэлэй дурадхалнуудта Вашингтоной ямар харюу үгэһэнһөө эб найрамдалай ядерна дайнай аюулые зайсуулха хараа замууд, түби дэлхэйн ерээдүй дулдыдана гээд съезд үшөө дахин баталаа.

Социально-экономическа байгуулалтада СССР-эй түйлаһан амжалтануудтай, тэрэнэй ерээдүйн асари ехэ хараа түсэбүүдтэй манай уншагшадай танилсаа һаань, һайн байгаа гээд саашань статья дотор хэлэгдэнэ.

Совет эб найрамдалта дурадхалнууд тушаа хэлэхэ болоо һаа, дэлхэй дээрэ термоядерна дайнай аюул тохёолдуулхадаа болохо Р. Рейганэй захиргаанай ябуулдаг политикада орходоо, тэрэнь тад ондоо байна. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлээ шангадхаха гэһэн тодорхой тобшо уряатайгаар КПСС-эй XXVI съезд дэлхэйн бүхы арадуудта хандаһан байна. США-дахи дайн дажарта эсэргүү ба эб найрамдалта хүдэлөөнэй бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлжэ, мүнөө ябуулдаг бодолгүй хараа шэглэлһээ арсахые ба бодото байдалһаа үндэһэлһэн зүб политика бэелүүлдэг байхые гүрэнэй захиргаанда баадхаха гээшэ американ хүн зоной уялга мүн болоно.

ГОЛ ЗОРИЛГО

УЛААН-БААТАР. КПСС-тэй, аха дүү бусад партинуудтай нягта харилсаа холбоотойгоор эб найрамдалай ба арадуудай аюулгүй байдалай түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэл ябуулха гээшэ Монголой Арадай-революционно партиин гадаадын политическэ ажал ябуулгын гол зорилго болоно гээд МНРП-гэй ЦК-гай орган «Үнэн» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Уласхоорондын байдалай улам түгшүүрилтэй боложо байгаа эрхэ байдалда Советскэ Союзтай, социалис бусад оронуудтай хани барисаа ба харилсаа холбоогоо саашадань гүнзэгырүүлэн үргэдхэхэ хараа шугам Монголой Республика хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлнэ. Монголой коммунистнуудай парти гадаадынгаа политическэ ажал ябуулгые КПСС-тэй тааралдуулан бэелүүлхэ, тэрэнэй съезд дээрэ найруулагдаһан эб найрамдалта политикые уласхоорондын политическэ байдалые һайжаруулха бодото зам мэтээр баримталдаг байха юм гээд МНРП-гэй һая боложо үнгэрһэн XVIII съезд дээрэ заагдаһан байгаа гэжэ газетэ бэшэнэ.

Мүнөө Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй социализмын туг доро халхалагдан коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй зэргэнүүдэй эбые таһалхые али болохоор оролдожо байхада, маоизмын арад зондо харша хараа шугамые эрид шууд элишэлхэ, Пекинэй хүтэлбэрилэгшэдэй ударидан зонхилхы ябуулгануудта эсэргүүгээр тэмсэл ябуулха гээшэ демократиин ба социализмын хүсэнүүдэй гол зорилго болоно. МНРП-гэй XVIII съезд дээрэ найруулагдаһан Азиин болон Номгон океанай оршондохи гүрэнүүдэй хоорондо бэе бэеэ дОтолхогүй ба хүсэ хэрэглэхэгүй тухай конвенци зохёожо, гар табиха тухай дурадхал тушаа газетэ ингэжэ тэмдэглэнэ: «Дэлхэйн арадуудай аша туһада дүүрэн харюусадаг энэ шэнэ үүсхэлые түби дэлхэйн эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүд дэмжэхэ бээ гээд монгол арад найдана.

МОТ-ой ГЕНЕРАЛЬНА КОНФЕРЕНЦИИН СЕССИ ДЭЭРЭ

ЖЕНЕВЭ. Ажалай уласхоорондын эмхиин (МОТ) генеральна конференциин 67-дохи сесси эндэ боложо байнхай. Тэрэнэй резолюцинуудай талаар комитедтэ буу зэбсэг хуряалгын социально-экономическа хойшолонгууд тухай конференциин шухала резолюциин проект зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Сэрэгэй гаргашануудые, материальна нөөсэнүүдые болон хүнүүдые амгалан зорилгоор хэрэглэхэ арга замуудые бэдэрэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха шухала гээд тэрээн дотор заагдана. «Буу зэбсэг түхеэрэлгэдэ материальна, оюун ухаанай ба ажалай нөөсэнүүдые бодомжогүйгөөр гаргашалгатай» эбсэжэ болохогүй гээд резолюци соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Олонингэ ажалшадай аша туһада буу зэбсэг хуряалгын социально-экономическа хойшолонгуудые шэнжэлхэ шухала гээд тэрэ Ажалай уласхоорондын эмхиие уялгална.

Тус резолюциие СССР-эй, ГДР-эй, Венгриин, МНР-эй, Малиин, Люксембургын ажалшадай түлөөлэгшэд оруулһан байна. Европын, Азиин, Океаниин, Африкын хэдэ хэдэн оронуудай ажалшадай делегадууд тэрэниие эдэбхитэйгээр дэмжээ.

КПСС-эй XXVI съезд дээрэ найруулагдаһан эб найрамдал бэхижүүлхэ, шахардуу байдал һулаэуулха, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые болюулха программатай комитедэй гэшүүдые совет профсоюзуудай түлөөлэгшэ В. Н. Прохоров танилсуулаа. Мүнөөнэй дэлхэйн материальна ба оюун бодолой баялигуудые өөрынгөө гарнуудаар байгуулдаг ажалша зон дайн дажар зайсуулан сарахые, буу зэбсэг бүтээлгые болюулхые, буу зэбсэг хуряахые илангаяа хүсэдэг гэжэ тэрэ үгэ хэлэхэдээ онсолон тэмдэглээ.

Буу зэбсэг хуряалгын социально-экономическа хойшолонгууд тухай резолюци оруулһан баримта хадаа Ажалай уласхоорондын эмхиин ажабайдалда шухала үйлэ хэрэг болоно. Буу зэбсэг хуряалгын социальна болон экономическа хойшолонгууд тухай асуудал тус эмхиин «мэдэлдэ оролдоггүй» гэжэ ойлгуулхые оролдодог хархис хүсэнүүдэй бүхы оролдолгонуудта зүрюугээр иимэ түлөөлэлгэтэ хуралдаан дээрэ энэ резолюци хаража үзэгдэнэ бшуу.

Уласхоорондын ШЭНЖЭЛЭЛ

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ, АРАДУУДАЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

Европодо буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада эсэргүү, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряахын түлөө уласхоорондын конференци һаяхан Шведиин ниислэл — Стокгольм хотодо болобо. Европын, США-гай ба Канадын дайн байлдаанда эсэргүү эмхинүүдэй, хүдэлөөнүүдэй түлөөлэгшэд, ниитын ба политическэ олохон элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад тэрээндэ хабаадаа. Стокгольмын хуралдаанда хабаадагшад ондо ондоо партида, шажан мүргэлдэ хабаатай байгаашье һаа, эб найрамдал сахин хамгаалха, арадуудай эрхэ сүлөө, бэеэ даапан ба аюулгүй байдалда империалис бүлэгөөрхидэй хандалгануудта харюу сохилто үгэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлээр нэбтэрэнхэй байгаа.

Нүхэр Л. И. Брежнев июнин 9-дэ Кремлиин Ехэ ордон соо үгэ хэлэхэдээ, ингэжэ тэмдэглэбэ: «Американ империализмын дэлхэйе дарлан мүлжэхэ гэжэ хараалан, США-гай үүдхэһэн буу зэбсэг бүтээн гаргалгые үзэгдөө дуулдаагүй хэмжээндэ хүргэлгэ. Пентагоной стратегическэ харата муухай ябуулганууд арадуудай дурыень гутаажа, буруушаагдажа байна».

1980 ондо бүхы дэлхэй дээрэ сэрэгэй зорилготойгоор айхабтар ехэ мүнгэн — 500 миллиард доллар гаргашалагдаһан байгаа. Уласхоорондын конференциин хүдэлмэрилхэ үдэрнүүдтэ хэблэгдэн гараһан бүмбэрсэг дэлхэйн хүн зоной ажабайдалай асуудалнуудые шэнжэлхэ талаар Стокгольмын уласхоорондын институдай жэл бүриин тайлбари дотор иимэ баримтанууд харуулагдана. Иимэ ехэ мүнгэ зөөриин хахад шахуу хубинь США-да, НАТО-дахи эдэнэй союзнигуудта хабаатай байна. Институдай тоолон гаргаһанай ёһоор, энэнь Советскэ Союз болон Варшавска Договорто оролдог бусад оронуудай өөһэдынгөө хамгаалгада гаргашалдаг мүнгэ зөөриһөө хоёр дахин ехэ байна бшуу.

Буу зэбсэгүүдые хэмжээлэшэгүй ехээр гаргалгаар лэ хэрэг дүүрэнэ бэшэ, харин Холбоото Штадууд буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэ бүхэнэй үүсхэлшэд болодог байгаа, мүнөөшье болоһоор. Аюулгүй байдалаа хангахын тула Советскэ Союз болон бусад социалис оронуудай харюугай хэмжээнүүдые абаха баатай болодог байһаниинь элитэ.

США-гай ба НАТО-гай эзэрхэг түримхэй политикада арадуудай дураа гуталгые һуларуулхын тула Вашингтон элдэб худал хуурмаг аашануудые гаргажа, ниитын һанал бодолые төөрюулнэ. Вашингтоной, тэрэнэй Пекинэй ба бусад туһамаршадай эдэбхитэйгээр дэбэргэн һүжэрөөдэг «совет сэрэгэй аюул» тухай хуурмаг ябуулга энэ хангалтагүй үйлэ хэрэгтэ зорюулагдана бшуу. СССР-эй политикые хазагайруулхые, хардаха гүрдэхые оролдон, Вашингтоной захиргаанай дээдэ тушаалта түлөөлэгшэд элдэб хуурмаг мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараахадаа огто һаатанагүй.

Шахардуу шанга байдалые буруу һүргэхэ, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүри ехээр бүтээн гаргаха талаар Вашингтоной бэелүүлдэг мэхэ гоходо, хараа шэглэлдэ Стокгольмын хуралдаан дээрэ эрид шанга харюу сохилто үгтөө. Европодо американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые тодхон табиха тухай НАТО-гай бүхы дэлхэйдэ баадхагдаһан шиидхэбэринүүдээр буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэ эб найрамдалда, арадуудай аюулгүй байдалда уршаг түбэг татагдаха байна гэжэ конференци дээрэ һайшаагдан абтаһан коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ. Конференцидэ хабаадагшад ядерна буу зэбсэгүүдые хорооходо тухай хөөрэлдөөнүүдые хойшолуулангүй эхилхые уряалба.

ЕХЭ АРСАЛДАА ХЁМОРООТОЙ

Японой премьер-министр Судзуки Европын экономическа эмхи (ЕЭС) гэжэ тусхайтаар нэрлэгдэдэг «юрэнхы дэлгүүрэй» оронуудаар хоёр долоон хоног соо аяншалан дэншэхээ июнин 9-дэ мордобо. Баруун Германиин, Франциин, Англиин, Италиин, Бельгиин ба Голландиин хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалганууд, хөөрэлдөөнүүд тэрэнэй аяншалгын программада ороно. «Майните» газетын гэршэлһэнэй ёһоор, худалдаа наймаанай экономическа арсалдаа хёморонуудай улам хурсадахадань, Японой премьер «дураа гутаһан Баруун Европоор» ябахаяа гараба.

Баруун Европын болон Японой монополинуудай хоорондо «худалдаа наймаанай ёһотойл байлдаан» үнинэй боложо байнхай. Японой автомобильна промышленностиин гадаадын дэлгүүр дээрэ булюу байдалтай болоходонь, хёмороо зүришэлдөөнинь улам һүжэрһэн байна. Жэшээнь, 1980 ондо Япон 1979 онойхиһоо 29 процентээр үлүү олон автомашинануудые «юрэнхы дэлгүүрэй» гэшүүн оронуудта худалдаһан байха юм. США-да автомобильнуудые худалдалгын дүрбэнэй нэгэ хубинь Японд хүртэнэ. Электронно түхеэрэлгэнүүдые, телевизорнүүдые, бишыхан компьютернүүдые үйлэдбэрилэн бүтээлгээр Япон булюу байдалтай боложо байнхай.

Хүсэ шадалдаа найража, 1981 ондо США-да автомашинануудые худалдалгые «һайн дураараа» хизаарлахыень Холбоото Штадууд Японие баадхаба. Тиигэжэ 1 миллион 680 мянганай хэмжээндэ үлөөхэ байна. Энэнь 1979 ондо Японой автомашинануудые США-да худалдалгын хэмжээнһээ 140 мянгаар үсөөн болоно. Тиихэдэ үлөөшэ эдэ машинануудынь манай дэлгүүр дээрэ гаргагдахадаа болохо гэжэ «юрэнхы дэлгүүртэ» хабаатай оронуудай һанаагаа зобоһоннинь гайхалтайшье бэшэ. Үнэхөөрөөшье, 1981 оной нэгэдэхи кварталда, нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, «арбан орондо» Японой автомашинануудые худалдалга 18,3 процентээр урган дээшэлээ.

Тэрэ баруунай оронуудай экономикые ехэ хүшэр бэрхэшээлдэ оруулжа байна гэжэ мүнөө Баруун Европын оронуудай ниислэл хотонуудта Японие шоо үзэжэ, шобто хаража байнхай. Гэбэшье Токио буулта хэхые хүсэнэгүй, оронуудтань тохёолдоһон бэрхэшээл түбэгүүдые Японд ашахые оролдоно гэжэ тэрэ тоолоно. Энэ эмхидэ ородог оронуудай эб эеынь таһалаад, удаань ганса гансаарнь «һамна бута сохихо» зорилготойгоор Судзуки тиишэ ошобо гэжэ «Санкэй симбун» газетэ бэшэнэ.

Энээниие яажа бэелүүлдэг байһан тухайнь мүнөө хэлэхэ гээшэ хүшэр, хүндэшье һаань, иимэ һэдэлгэ хэхэ үндэһэ һуури бии. Баруун Германиин «Виртшафтсвохе» журнал ингэжэ сэхэ руунь мэдэрнэ: «Дэлхэйн экономикын доройтон уналга, үйлэдбэриин байгуулалтада болоһон хурдан түргэн хубилалтанууд «юрэнхы дэлгүүртэ» хабаатай европынхидые хүшэр хүндэ байдалда орууланхай. Теэд энээниие заһаруулха гээшэ хүшэр хүндэ байна. Орон бүхэн өөр тухайдаа бодомжолно, «юрэнхы дэлгүүртэ» хабаатай оронууд хамтаараа бэелүүлхэ политика тухайдаа огто бодомжолногүй».

Юрэдөөл, Судзукиин дэншэһэн мэтэ аяншалганууд капиталис оронуудые һүйдхэлдэ оруулжа байгааша хёмороо зүришэлдөөнүүдэй гүнзэгы удхые бүхы дэлхэйһээ далдалан нюуха зорилготой коммюнике баталан абалгаар лэ дүүрэдэг байна. Энэ удаада иимэрхүү ээлжээтэ һэдэлгын хэгдэхэ байһанда маргаһанай үлүү. Теэд ямаршье ашаг үрэгүй хамтын коммюнике баталан абахадань, капиталис байгуулалтын үедэ һорнии һалажа байһан бодото хуули ёһонуудһаа үндэһэтэй шиидхэгдэшэгүй арсалдаануудые гуримшуулжа гү, али арсалдаа хёмороонуудай бусайдалгые болюулжа шадахагүй байһаниинь ойлгосотой юм ааб даа.

ЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГАЯА ҮРГЭДХЭНЭ

Израиль шэнэ һүрөөтэ муухай гэмтэ ябуулга үүдхэбэ. Израилиин авиаци Ливанда бандит ёһоор добтолһонойнгоо һүүлээр Ирагай ниислэл Багдад хотодохи атомна шэнжэлгын түбые бомбодожо һандаргаһан байна. Эзэрхэг түримхэйшүүлэй самоледууд бусад араб хоёр гүрэнэй агаарай хилые эбдэжэ, Израилиин хилэһээ хэдэн зуугаад километр холо ошожо добтолһон байха юм. Энэ хадаа гүрэнэй политикые элирхэйлэн харуулһан алалга хюдалгатай һүйдхэлтэ ябуулга болоно.

Американ захиргаанай тэрэниие һайшаан дэмжэһэнэй хойшолонгоор лэ Израиль эзэрхэг түримхэй ябуулгаяа улам үргэдхэхэ аргатай болоһон байна. Имагтал Холбоото Штадууд мүнөөнэй һайн бомбардировщигуудаар, бомбонуудаар, буу зэбсэгүүдээр Израилиие хангана. Тиихэдэнь эдээгээр лэ эзэрхэг түримхэйшүүл гэмтэ ябуулгаяа үүдхэнэ бшуу. Израилиие иимэ зэрлиг муухай ябуулгануудта тухиржа, Ливанда эсэргүү сэрэгэй ябуулгануудые үүдхэхэ эрхэ тэрээндэ Холбоото Штадууд хуулитаар олгохо гэһэн һэдэлгэ гаргана.

Израилиин авиациин Багдадта добтолго эртээнһээ бодомжологдоһон, түсэблэгдэһэн байгаа. Израиль Ирагай атомна шэнжэлгын түбтэ добтолхые бэлдэжэ байна гэжэ американ мэдээжэ журналист Андерсон нёдондо жэлэй сентябрь һарын һүүл багта бэшэһэн байна. Тиимэһээ Багдадта добтолгонь огто хүлеэгдээгүй байгаа гэжэ гүрэнэй департаментын тусхайтаар мэдүүлһэн ушар нэн түрүүн Израилиин гэмтэ ябуулгануудые далдалха гэһэн холын бодолгүй һэдэлгэ болоно бшуу.

Израилиин бандит ёһоной ябуулгануудта хабаатай байһанайнгаа түлөө харюусалгаһаа США хулжажа шадахагүй. Газар дайдынгаа газаа тээгүүр американ буу зэбсэгүүдые хэрэглэхын тула Израиль США-гай правительстваһаа зүбшөөл абаха ёһотой гэжэ Вашингтон нэгэнтэ бэшэ мэдүүлээ һэн. Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгаяа бүхы дэлхэй дээрэ һүжэрөөжэ байһаниинь түлөө дэлхэйн арадуудай дураа гутаһые харада абахадань, США «Ф-16» түхэлэй дүрбэн истребитель-бомбардировщигуудые гэхэ гү, али Багдадта добтолгодо хэрэглэгдэһэн самолёдуудые Тель-Авивта худалдалгаяа США хойшолуулба гэжэ гүрэнэй департамент мэдүүлхэ баатай болоһон байна. Гэбэшье энэ хойшолуулгань Израилиин сэрэгэй хүсэнүүдтэ огто дулдыхагүй байна. Энэ жэлдэ американ мүнгэн һангһаа 3 миллиард доллар һомологдохо, энээнэй ехэнхи хубиин буу зэбсэгүүдые бүтээлгэдэ гаргашалагдаха байһаниинь мэдээжэ. Тусхайлбал, энэ жэлдэ эзэрхэг түримхэйшүүл «М-60» түхэлэй 200 танк, 800 бронетранспортер, «агаар—агаар» түхэлэй 600 ракетэ, «агаар—газарай нюруу» гэһэн түхэлэй 600 ракетэ США-һаа худалдажа абаха юм.

Эзэрхэг түримхэйшүүлые хазаарлахын тула дэлхэйн бүхы хүсэнүүд хамтаараа удаарижа байнгүй, эршэмтэй ябуулгануудые хэхэ ёһотой байһыень Израилиин эзэрхэг түримхэйшүүлэй, тэдэниие дэмжэдэг американ харгалзагшадай гэмтэ ябуулганууд үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлнэ.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн

ЧЕМПИОНУУД ТОДОРБО

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар ороной түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн бүхэнэй өөрын онсо шэнжэтэй, өөрын түүхэтэй байдагынь хэндэшье мэдээжэ. Зүүн Сибириин болон Алас-Дурна зүгтэ түрүүшынхеэ үнгэргэгдэhэн энэ мүрысөөнэй онсо шэнжэнь юуб гэхэдэ, тэрэ шэнэ нэрэнүүдые олоор элирүүлбэ.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэнэй дундаhаа дэлхэйн чемпион, Москвагай Олимпиадада бронзо медаляар шагнагдаhан Сергей Корнилаев (Москва) дүршэл ехэтэй, hэримжэтэй хёрхо барилдаашан гэжэ суурханхай. Эндэ тэрэ олохон залуу спортсменүүдhээ шалгалта абаhан байна. Түгэсхэлэй нааданда Василий Гоголевтой (РСФСР) тулалдахадаа, тэнсүү шанга тэмсэлдэ 3:2 тоотойгоор илажа, СССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Олимпиин наадануудай чемпион Анатолий Белоглазовай дээшэ шэгнүүртэ гараhан дээрэhээнь 52 килограммай шэгнүүртэн соохоо хэнэй илажа гараха байhые урдшалан таажа нэрлэхэнь бэрхэтэй hэн. 1979 ондо Монголой ниислэл Улаан-Баатар хотодо залуушуулай дундаhаа дэлхэйн чемпион болоhон Яраги Шугаев (РСФСР) бүхы уулзалгануудтаа шүүжэ, түрүү hуури эзэлбэ. Россин Федерациhаа О. Эфендиев, А. Хатукаев удаадахи шангуудта хүртэhэн байха юм. Буряадай багшанарай институдай студент Владимир Гармаев яhала эдэбхитэй hайнаар барилдажа, нэгэнтэ бэшэ альга ташалгаар угтагдаба. Харагшадай үндэр сэгнэлтэhээ үлүү юун байха гээшэб!

57 килограмм. «Урожай» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй хүүгэдэй спортын hургуулиин директор, спортын мастер Мүнхэ-Жаргал Цыдыпов эдэбхитэй hайнаар барилдажа, суглараг шадай магтаал hайшаалда хүртэбэ. Тэрэ өөрынгөө бүлэгтэ гансал олимпиин чемпион С. Белоглазовта (Киев) диилдэжэ, бронзо медальда хүртэхын түлөө А. Белоглазовтай хаба шадалаа туршаhан байна. Зургаан минута соо болоhон тулалдаанай дүнгүүдые гаргахада, манай барилдаашан очкогоор шүүгдэжэ, 31 хүн соохоо дүрбэдэхи hуури эзэлбэ. Тиихэдээ уласхоорондын классай спортын гурбан мастерые ахижа гараа. Энэнь М. Цыдыповэй туйлаhан эгээл ехэ амжалта болоно. Манай республикын ниислэл хотодо үнгэргэгдэдэг уласхоорондын заншалта мүрысөөндэ гурба дахин, мүн Румынида болоhон нааданда илажа гараhан, МНР-эй ниислэл хотодо болодог «Интернационал» гэжэ уласхоорондын мүрысөөндэ хоёр удаа мүнгэн медаляар шагнагдаhан дээрэhээ М. Цыдыпов уласхоорондын классай спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэхэ дүүрэн эрхэтэй. Нютагаймнай залуу барилдаашан Э. Ивахинов («Динамо») яhала hайнаар мүрысэжэ, оронойнгоо бэлигтэй бэрхэ хэдэн спортсменүүдые шүүбэ.

Уласхоорондын классай спортын мастер Гурген Багдасарянииc (Армениин ССР) 9:1 тоотойгоор илажа, Сергей Белоглазов ороной чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэеэ хамгаалhан байна.

— Хүнгэн шэгнүүртэнэй дундаhаа спортын габьяата мастернууд М. Абушев (Махачкала) В. Алексеев (Красноярск) хоёр түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаханьl — гэжэ соносхоходонь, альга ташалга аадар бороо шэнгеэр шааяшана.

Үнэхөөрөөшье, эдэнэй уулзалга ана-мана, тэнсүү шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ. 3:2 тоотойгоор диилэжэ, дэлхэйн чемпион Виктор Алексеев ороной түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хоёрдохёо илажа гараба бшуу.

Европын чемпион, дэлхэйн чемпионадта мүнгэн медаляар шагнагдаhан Бузай Ибрагимов Иван Григорьевые илажа, гурбадахи hуури эзэлээ. Эндэ манай спортсменүүд В. Цэдашиев, В. Гашинов урагшагүйдөө.

Манай республикаhаа уласхоорондын классай спортын мастер Б. Будаев илангаяа эдэбхитэй hайнаар тулалдажа, «... ехэ амжалта туйлаа...» гээд тэмдэглэлтэй. Тэрэ зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлхэгүй, зоримгой байhанаа харуулжа, хэдэн уулзалгада толотомо илалта туйлаад, дэлхэйн чемпион М. Харачуратай (Киев) тэнсүү мүрысэжэ, түгэсхэлэй нааданда гараа hэн. Олимпиин чемпион Сайпулла Абсаидовтай (Махачкала) барилдахадаа, түрүүшын секундаhаа эршэмтэйгээр добтолжо, нүгөөдэдөө мүхөөгөө уттоогүй. Сэхыень хэлэхэдэ, hүүлэй жэлнүүдтэ Борис мэргэжэл шадабаряа, арга дүрэеэ эрид дээшэлүүлээ гэжэ тэмдэглэмээр. Гурбан минутын үнгэрхэдэ, табло дээрэ 1:1 тоо аржыжа байба. Саашадаа олимпиин чемпион нэгэ очко үлүү абаа. Буряадай багшанарай институдай студент, залуушуулай дундаhаа дэлхэйн чемпион Борис Будаев 68 килограммай шэгнүүртэн соохоо хоёрдохи hуури эзэлжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаба. Гадна тэрэ СССР-эй суглуулагдамал командада оруулагдаба бшуу. Бэрхэш, Борис!

Манай республикын суглуулагдамал командын гэшүүн Баяр Цыренгармаев тухай тогтожо хэлэлтэй. Тэрэ СССР-эй чемпионадта эдэбхитэй hайнаар барилдажа, хэдэн толотомо илалта туйлаба. Баяр спортын мастернууд А. Дибировые, В. Федоренкые, С. Гасановые, В. Самокишые диилээд, эрхим зургаанай тоодо ороhон Г. Яхьяев, А. Бесман гэгшэдтэ шүүгдэжэ, энэ шэгнүүртэ сугларhан 33 баатарай дундаhаа долоодохи hуурида гараhан байха юм. Энэ амжалтань тэрэниие бүри зоригжуулжа, улам үндэр орьёл өөдэ уряалан дуудат лэ!

Бэлигтэй бэрхэ залуу барилдаашад Ю. Воробьев (Москва) Т. Дзгоев (Черкесск) хоёр удаадахи шэгнүүртэ түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараба. hүүлшэг тээшээ эсэжэ, Теймураз Дзгоев 2:4 тоотойгоор шүүгдэшоо. Иигэжэ залуушуулай дундаhаа дэлхэйн чемпион Юрий Воробьев СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ түрүүшынхеэ илаhан байна! Тиихэдээ тэдэ олимпиин чемпион П. Пинигин (Киев). СССР-эй болон Европын чемпион Э. Короев (Москва) гэгшэдые ахижа гараба. Нютагаймнай хүбүүн Кирилл Балдаев хүсэл зоригүйдэжэ, бүхы арга шадабаряа түйсэд харуулжа шадабагүй.

82 килограмм. Зүүн Сибириин технологическа институдай багша, Европын чемпион, уласхоорондын классай спортын мастер Олег Алексеев мүрысөөнэй гурбадахи үдэр энэ жэлэй Европын чемпион О. Калоевто (РСФСР), Г. Данькодо (Украина) шүүгдэжэ, суглараг шадай эгигэл найдалые харюулбагүй. Шалтагааниинь гэбэл, гараа гэмэлтэhэн дээрэhээ тэрэ бүхы арга дүрэеэ, бэлиг шадабаряа бүрин хүсэдөөр гаргажа шадаагүй гэжэ hанагдана. Энэ урагшагүйдэлгэhөө тэрэ зүб тобшолол хэхэ ёhотой. Дэлхэйн чемпион М. Арациловай ехэ спортhоо хахасаhанай hүүлээр энэ шэгнүүртэ онсо бэлигтэй бэрхэ барилдаашад үгы байна. А. Марковичые (Белоруссиин ССР) очкогоор булижа, Г. Данько (Украина) түрүүшынхеэ СССР-эй чемпион болобо. Сэхыень хэлэхэдэ, байгша оной эхиндэ Тбилисидэ болоhон уласхоорондын ехэ мүрысөөндэ Олег Алексеев Григорий Данькое 4:0 тоотойгоор илаhан юм гэжэ hануулхада hонирхолтой.

XXII Олимпиин наадануудай чемпион Санасар Оганисян (Москва), бүхы уулзалгадаа илажа, хоёрдохи дунда шэгнүүртэн соохоо СССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ түрүүшынхеэ хүртэбэ. Уласхоорондын классай спортын мастернууд А. Атавов, В. Евлоев (хоюулаа РСФСР-hээ) шангай hууринуудта гараhан байха юм. Тэд эндэ хүлеэгдээгүй ушар арайл болошон алдаа. Ленинградска областиин түлөөлэгшэ залуушуулай дундаhаа ороной чемпион Петр Наниев («Трудовые резервы») Оганисянтай ана-мана тулалдаа. Гонгын ханхинамсаар, Петр олимпиин чемпиониие хам тэбэреэд, дээгүүрээ хаяжа, хибэс дээгүүр гурба дахин эршэгэнэн эрьелдэшэбэ. — 10:4. Иимэ добтолго хүлеэгээгүй байhан Оганисян нилээд тээлмэрдэбэшье, саашадаа бэеэ гартаа абаад, эдэбхитэйгээр добтолжо, 15:14 тоотойгоор илаба.

Иимэ хүлеэглээгүй ушарнууд бусадшье шэгнүүрнүүдтэ болобо. Жэшээнь, олимпиин чемпион Н. Мате (Украина) hаял 19-тэй боложо ябаhан А. Ходарцевта (Узбегэй ССР) шүүгдэжэ, дүрбэдэхи hуурида түригдэшэхэ юм гэжэ хэн hанаха бэлэй. Грузиин Сухуми хотоhоо ерэhэн уласхоорондын классай спортын мастер Раш Хутаба Аслан Ходарцевые очкогоор диилэжэ, хүндэшэг шэгнүүртэ ороной чемпион болоод, алтан медаляар шагнагдаhан байна. Иигэжэ үсэгэлдэрынь түрэhэн хүбүүндээ эрхим бэлэг бариба бшуу. Г. Курашвили (Грузиин ССР) эндэ гурбадахи hуури эзэлээ.

Дэлхэйн чемпион Салман Хасимиков (Москва) эгээл хүндэ шэгнүүртэ илалта туйлаба. Уласхоорондын классай спортын мастернууд Н. Скрипкин (Белоруссиин ССР), Б. Бигаев (Украина) удаадахи hууринуудые эзэлhэн байха юм.

Иигэжэ 1981 оной СССР-эй чемпионууд тодорбо. Эдэнэртэ ороной Спорткомитедэй диплом, жетон, алтан медаль барюулагдаа. Нёдондо жэлэй чемпионууд сооhоо оройдоол хоёр хүн — С. Белоглазов, С. Абсаидов — үндэр нэрэ зэргэеэ хамгаалhан байна. Энэнь манай бэлигтэй бэрхэ барилдаашадые халажа абаха залуу спортсменүүдэй урган гаража байhые элирхэйлэн гэршэлнэ. Энэнь олон үндэhэ яhатанhаа бүридэдэг үргэн дэлгэр Эхэ орон доторнай хаа хаанагүй бэлигтэй бэрхэ, баатар хүсэтэй, хужарлажа харамаар гоё hайхан арга дүрэтэй барилдаашa хүбүүдэй ургажа байhые толорхойлно.

Энэ чемпионат тренернүүдэй, мэргэжэлтэдэй анхарал ехээр татаа, hонирхол үүсхээ. Болгариин, ГДР-эй спортивна адаглагшад манайда ерэжэ, ороной түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөс хараhан байна. Тиихэлэ дүрэ буляалдалгын барилдаагаар МНР-эй суглуулагдамал командын ахалагша тренер Ч. Дамдиншарав түрүүтэй бүлэг кинооператорнууд ерэжэ, hонирхолтой уулзалгануудые буулгажа абаба.

Байгша оной сентябрь hарада Югославиин Скопле хотодо болохо дэлхэйн чемпионадта хабаадаха СССР-эй суглуулагдамал команда мүрысөөнэй дүнгүүдээр бүридүүлэгдээ. Нютагаймнай хүбүүн Борис Будаев июль hарада Румынида үнгэргэгдэхэ Бүхэдэлхэйн Универсиадада хабаадаха байна.

Спортын габьяата мастер Санасар Оганисян мүрысөөнэй эрхим бэрхэ барилдаашан гэжэ тоологдон, КПСС-эй обкомой болон республикын Министрнүүдэй Соведэй дурасхаалта шанда хүртэжэ, тойробшо малгай, дурдам торгон тэрлиг үмдэбэ. В. Алексеев — эгээл гоё hайн арга дүрэтэй, Б. Будаев — илалта туйлаха хүсэл эрмэлзэлтэй, Ю. Воробьев — эгээл залуу, Р. Хутаба эгээл наhатай чемпион байhанайнгаа түлөө тусхай шангуудта хүртөө. Харагшадай дура сэдьхэл татаhанайнь түлөө С. Хасимиковто тусхай шан барюулагдаа. Бэлигтэй бэрхэ бусад спортсменүүдтэ, тренернүүдтэ, мэргэжэлтэдтэ, айлшадта, союзна республикануудай суглуулагдамал командануудта солото хүнүүдэй — Буряад ороной Социалис Ажалай Геройнуудай, ниитын эмхинүүдэй тогтооhон шангууд барюулагдаhан байха юм.

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө 37-дохи мүрысөөн баяр ёhололой оршон байдалда хаагдажа, Буряад ороноймнай спортын түүхэдэ бэшэглэбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ,
Б. ЦЫРЕМПИЛОВ,
манай тусхай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: барилдаанай үе; хүндэлэлэй табсанда — 68 килограммай шэгнүүртэ илажа гарагшад (зүүн гарhаа) В. Крейлич, С. Абсаидов, Б. Будаев; шанга тулалдаанай үедэ барилдаашадай иигэжэ хоюулаа толгойгоороо газаршье хадхаад унаха ушар тохёолдодог.

С. БАЛДУЕВАЙ, Н. ДРИГЕНОВЭЙ, В. ПЛУТТЫН фотонууд.

ХҮН БА байгаали

ИЛАНГАЯА ШУХАЛА БОЛОНХОЙ

Баргажан нютаг Буряад орондоо бэшэ, мүн холуур мэдээжэ юм. Тэрэнэй уhа мүрэниинь, ой тайгань, үзэсхэлэн гоё байгаалиин, барагдашагүй баялигынь үнинhөө хойшо суурхадаг. Гэхэ зуура мүнөөнэй байдалаар бодоод үзэхэдэ, энэ баялигнай дундаршагүй, дууhашагүй бэшэл даа. hүүлэй жэлнүүдтэ үйлэдбэриие хүгжөөхэ хэрэгтэ ой модон ехээр отологдожо, тэрэниие зүбөөр ашаглалгын асуудал болотоор хараада абтаагүй байгаа. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тусхай тогтоолнуудые баталан абаhанай удаа Байгал нуурые, тэрээн шадархи байгаалиие хамгаалха талаар горитой хэмжээнүүд абтаа. Нуурай эрье шадараар модо бэлэдхэлгэ шанга хиналта доро абтанхай, модо hуулгаха хүдэлмэри үргэлхэгдөө. Энэ хүдэлмэридэ олониитэ хүн зон хабаадуулагдана. hургуулинуудай дэргэдэхи лесничествэнүүдэй дүүргэдэг үүргэ дээшэлээ, hурагшад ой модо харууhалха дүршэл шадабаритай болоо. Түрэл хизаарайнгаа ургамал ногооно, ан амитадта хайхарамжатайгаар, эзэн ёhоор хандаха мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлэгдэнэ. Баргажанай, Онёогой леспромхозуудай мэргэжэлтэд үхибүүдые hурган хүмүүжүүлхын тула хэшээлнүүдые үнгэргэхэдөө, зүбшэл заабари үгэхэдөө сагаа гамнадаггүй юм. Мүн районой газетын хуудаhануудта hонирхолтой материалнууд толилогдодог. Эндэ хүдөө нютагуудай ажалшад, хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд hанамжаяа хубаалдадаг байха юм.

Гэхэтэй хамта Баргажан мүрэнэй ариг сэбэрые сахихын тула уhаар модо уралхуулга болюулагданхай, шэнэ предприятинуудай баригдахада сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые заатагүй тодхоохо гээшэ хуулита уялга болонхой. Загаhанай баялигые урдынь хэмдэ хүргэхын тула загаhа үсхэбэрилдэг заводууд хүдэлгэгдэнэ. Шиверхын тохойдо ба Онёогой голдо загаhан олош оруулагдажа байнхай.

Байгаали хамгаалгын бүлгэмэй Баргажанай районой совет хүдэлмэреэ нилээд эдэбхижүүлээ. Загаhа хамгааллаг экспедициин, госохотнадзорой зүгhөө хэгдэдэг хиналта шангадхагдаа. Жэшээлхэдэ, загаhанай түрэhөө хаяха үедэ жэл бүри ниитын хиналтын 50 пост хүдэлдэг.

Арадай ажахы хурдан түргэнөөр хүгжэжэ, үйлэдбэриин бүри үргэдхэгдэжэ байhан сагта оршон тойронхи агаар уhаяа, ургамал ногоогоо анханайнь түхэлөөр үлөөхэ гээшэ илангаяа шухала болоно бшуу.

Е. МОЛЧАНОВ.

ХУЛГАЙ ЮУНДЭ ХЭГДЭЭБ?

Үглөөгүүр дотоодын хэрэгүүдэй Гусиноозерскын городской таhагта «Эрдэм» колхозой кассаhаа ехэ мүнгэн хулгайлагдаа гэhэн со шордомо мэдээсэл оробо.

Саг дары оперативна бүлэг байгуулагдажа, хулгайшаниие барихаар мүрдэлгэ эхилээ. Милициин капитан В. Ц. Будаев энэ бүлэгые хүтэлбэрилхээр томилогдобо. Республикын уголовно мүрдэлгын таhагта хоёрдохи бүлэг эмхидхэгдэжэ, тэрэниие онсо шухала хэрэгүүдэй түлөө харюусалгата отделениин начальник Ю. А. Баландин хүтэлбэрилхээр табигдаа hэн.

Хулгайшан хэдэн үүдэ эбдэжэ, бухгалтеридэ ороhон, уридшалан бэлдэhэн түхеэрэлгээр мүнгэнэй хадагалагдадаг түмэр шкаф нээhэн гэжэ элирүүлэгдэбэ. Колхозой кассир ажалшадай hарын салин хубаахаар мүнгэ банкhaа абаад, [illegible]

hэн байба. Энээн тухай лаб мэдэhэн лэ хүн хулгай хээ гэhэн hанамжа зүйтэй байгаа. Юуб гэхэдэ, хулгай хэhэн хүн бухгалтериин таhалгые hайса мэдэхэ, бэедээ найдангяар эндэ ороhон байгаа. Тобшолон баригдаhан хулгайшан яахашье аргагүй бэеэ тушааха баатай болоо.

Тиигэжэ хулгайн hүүлээр хоногойшье үнгэрөөдүй байхада, гэмтэн элирүүлэгдээ бшуу.

Мүрдэлгын хүдэлмэри шаА. Н. Ефимов, инспекторнууд С. А. Константинов, Ф. С. Ефимов, А. Ф. Мальцев гэгшэд, уголовно мүрдэлгын таhагай жолоошон В. Г. Шеломенцев гэгшэд оролсоно.

Иигээд лэ энэ хэрэгнай дүүрэбэ гээд түгэсэмөөр hэн. Гэ-

Ехэ хэмжээнэй мүнгэн юрын түмэр шкаф соо хадагалагдадаг, ямаршье удаан болзорто харууhагүй байлгагдадаг байгаа бшуу. Гэхэ зуура, кассирай госбанкhaa ехэ мүнгэ абаhыень, мүн үсөөн хүндэ түлөөhыень үгэhыень колхозой түрүүлэгшэ Б. Л. Доржиев, ахамад бухгалтер А. Д. Дугаров гэгшэд hайн мэдэжэ байгаад, хулгай hэргылхэ талаар ямаршье хэмжээ абаагүй.

хэлэхэдэ, нютагай хүн гү, али нютагай хүнэй хабаадалгатайгаар хулгай хэгдээ гэжэ ойлгомоор болоо. hуурин хүн зон хулгайшаниие элирүүлгэдэ үргэнөөр хабаадуулагдаа.

Урдань хулгай хэhэн, хүниие сохиhонойнгоо түлөө сүүдлүүлhэн Ц. П. Цыренов хараада абтаhан байна. Районэй прокуророй зүбшөөлөөр тэрэнэй гэртэ бэдэрэлгэ хэгдэжэ, [illegible]

дамар бэрхээр ябуулжа, аюулта энэ ушарые hүйдхэhэн хүниие саг дары олоhон милициин бүлэг хүдэлмэрилэгшэдтэ республикын Дотоодын Хэрэгүүдэй министерствын зүгhөө мүнгэн шангууд барюулагдаа. Иимэ hайшаал магтаалда хүртэгшэдэй тоодо капитанууд Ю. А. Баландин, В. Ц. Будаев, уголовно мүрдэлгын таhагай отделениин начальник В. И. Тимофеев, таhагай начальнигай орлогшо [illegible]

бэшье иимэ тоhуул дээрмэдэлгэ ямар ушарhaa, ямар эрхэ байдалда болооб гэжэ бодомжолотой байна. Нэгэдэхеэр, «Эрдэм» колхозой хүтэлбэрилэгшэд «Гүрэнэй, кооперативна, ниитын предприятинуудта, эмхинүүдтэ ба албан зургаануудта кассова операцинуудые эмхидхэхэ тухай заабаринуудые» анхарлагүй, [illegible]

Энэ ушар хадаа гансашье «Эрдэм» колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ бэшэ, мүн бусадшье ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ ёhотойл hургаал болохо үгэхэ аабза. Юуб гэхэдэ, шалгалта хээд үзэхэдэ, республикын бусадшье районуудай ажахынуудта дээрэ дурсагдаhан документын заабаринууд сахигданагүй, хулгай hэргылхэ талаар хэмжээнүүд абтанагүй.

Ю. МЕЩЕРЯКОВ,
милициин капитан.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Мелиорациин барилганууд» — түрүү бэшэг. «Ленинэй ордено ЛВРЗ-дэ» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Буряадай, Яхалай АССР-нүүдэй, Шэтын областиин ажалшадай социалис мүрысөөнэй дүнгүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Арбан хоёр жэлдэ таhалгарлагүйгөөр» — И. Горкушай статья. «Завод хаана баряа hаа, дээрэб?» — Н. Лоскутниковагай статья.

Гурбадахи хуудаhанда. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилhээр 40 жэлэй ойдо. «Ород доктор» — А. Мурзинай очерк. (Үргэлжэлэл). Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн тухай материал. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Учитель пения» — уран hайханай фильм. 11.25 — «Ан амитадай ажамидарал». 12.25 — Шэнэ hонин. 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ hонин 15.35 — Ороной телевизионно студинуудэй баримтата фильмүүдэй программа. 16.30 — Үхибүүдтэ. «Всадники» — телевизионно уран hайханай фильм (1-дэхи сери). 17.35 — Урда Африкын [illegible] үдэрые угтуулан.

Улаан-Үдэ. 18.00 — «Байгал» программа (буряадаар). 18.30 — «Саяан» — хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаhан дамжуулга.

«Орбита». 19.00 — «Футболой шэнжэлэл». 19.30 — 19.45 — Забhарлалга. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө». Канска-Ачинска түлишын-элшэ хүсэнэй комплексын хүгжэлтэ тухай. 20.30 — Электро-хүгжэмэй инструментнүүдэй ансамблиин концерт. 20.55 — «Рафферти» — телевизионно олон серитэй уран hайханай фильм (1-дэхи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — СССР-эй уран зохёолшодой съездые угтуулан. «Уран зохёолшо ба мүнөө үе саг». 23.50 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «Хара далайн долгинууд» — телевизионно олон серитэй уран hайханай фильм. (6-дахи сери). 14.15 — Индиин артистнуудай концерт. 15.00 — «Будильник». 15.30 — «С. Вургунай уран бэлиг». 16.00 — Теннис. СССР — Бельги. Ригэhээ дамжуулга. 16.45 — «Агуу ехэ Узбог тухай дурсалга» — баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 17.00 — Соносхолнууд. 17.10 — Баримтата фильмүүдэй программа.

«Орбита». 18.00 — «Залуушуулай адресууд».

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Даниил Гранин хөөрэнэ» — телевизионно фильм.

«Орбита». 20.00 — «Советскэ Союзда алба хэнэб». 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!», «Бобик ба Барбос» — мультфильм. 21.15 — «Уласхоорондын hонин». 22.00 — «Время». 22.35 — «Своя земля» — телевизионно уран hайханай фильм.

УНШАГТЫ hОНИРХОХОЛ БАЙХАТ

ГАЙХАЛТАЙ hОНИН ЗҮЙЛ

Белград хотодо hуудаг нэгэ эхэнэрэй үбшэниие медицинэдэ үзэгдөөгүй гайхалтай hонин зүйл гэжэ Югославиин врачнар мэдүүлнэ. «Үдэшын hонинууд» гэжэ нэрэтэй Белградай газетын мэдээсэhэнэй ёhоор, тон элүүр энхэ бэетэй, арба нэгэн наhатай хоёр эхир үхибүүтэй энэ залуу эхэнэрэй бэеhээ 1972 онhоо эхилжэ, түмэрэй бутархайнууд гарадаг болоhон байха юм.

Түмэрэй гарадаг газарынь хүнэй бэедэ зүү табижа аргалдаг газарнуудтай (акупунктурна точконуудтай) тудаадаг байба. Тэрэнэй гариhанай удаа эзэнэйнь бэедэ удаан эдэгэжэ үгэдэггүй, үбшэнтэй шарханууд бии болоно. Үбшэ элирүүлхэ талаар хэрэглэгдэдэг мүнөө үе сагай медицинын бүхы аргануудые хэрэглээшье hаа, энэ гайхалтай юумэнэй ушар шалтагааниинь үшөөл мэдэгдээгүй, ямар үбшэн байhаниинь тодорхойгүй байна.

Тэрэ эхэнэрhээ «гараhан» бүхы бутардаhануудые коллекци болгон суглуулагдана, зариманиинь лабораторидо шэнжэлэгдэнэ. Тэдэ геометрическэ тон зүб түхэлтэй, миллиметрhээ эхилээд, сантиметр хүрэтэр хэмжүүртэй. Ядерна шэнжэлгын институдта хэгдэhэн анализуудай үндэhөөр кремни, магни болон мүнгэнhөө тэдэ бүридэнэ. Газарай хүдэлхые гү, али үерэй болохоhоо ба байгаалиин бусад үзэгдэлэй эхилхэhээ дүрбэн час урид үбшэнтэнэй бэеын арhан дороhоо тэдэ бутардаhанууд гарадаг байна гэжэ элирүүлэгдэнхэй.

«Үдэшын hонинууд» газетын мэдээсэhэнэй ёhоор, тэрэ эхэнэр сэбэр агаарта удаан байжа шададаггүй, үдэрэй гэрэл болон ехэ шуугаанда дурагүй юм байна.

(«Социалистическая индустрия» газетэhээ).

«НОГООН ТАМЫН ОРОНДО» 40 ЖЭЛ СОО

Таиландын джунглиин «ногоон тамын орондо» наймаан хүн дүшэн жэл шахуу төөрижэ ябаhан байба. Япон эзэмдэгшэд Бирмэ Таиланд хоёрой хоорондо түмэр харгы барюулха гэжэ 1942 оной эсэс багта Зүүн-Урда Азиин оронуудай хэдэн зуу мянган хүниие тиишэ намнаhан байгаа.

Японой императорска армиин оршуулагша 1980 оной декабрьда ирданайнгаа байлдаанай газарнуудаар, Квай мүрэнэй эрьеэр аяншалга хэжэ ябатараа, тэдэниие обёоржорхёо гэжэ Киодо Цусин агентство мэдээсэнэ.

ЭГЭЭЛ УТА ХАМАР

Италиин Соранья хотодо (Парма провинци) юрэ бусын конкурс арбан гурбадахяа үнгэргэгдэбэ. Тэрээндэ хабаадахын тула Италиин эгээл ута хамартан суглардаг. Энэ удаа 6,5 сантиметр ута, [illegible] сантиметр үргэн хамартай Потенца хотын священник Альдо Вивиани чемпион болобо.

Тиигэбэшье түрүүшын конкурсдо булиhан Альчиде Бо[illegible] рериие хэншье хүсөөдүй байна. Тэрэнэй хамарай утань [illegible] сантиметр байhан юм.

РЕКОРДНУУД...

Америкын Холбоото Штадуудай эгээл үнинэй сүлэлдэ байhан Джон Девис т[illegible]hөөр 104-дэхи үдэрөө түр[illegible]дөө тэмдэглэбэ.

Тэрэ табан доллар хулууhайнгаа түлөө 1922 ондо т[illegible] мэдэ ороhон байна. 1930 он[illegible] түрмэhөө тэрьедээ. Уданш[illegible]гүй дахинаа ороо. Тэрэ[illegible] юунэй түлөө, ямар болзоро[illegible] дахинаа түрмэдэ ороhые [illegible]нөө хэншье мэдэдэггүй. Т[illegible]мын оёорто 58 жэл үнгэргэ[illegible] Девис өөрэ бусын рекорд т[illegible]лаад байна бшуу.

(«Лесная промышленность» газетэhээ).

ХОМОРОЙ ҮНЕЭН

Черновицка областиин Р[illegible]ковцы hууринай (Украина) В. Ю. Савчук үглөөгүүр [illegible] малдаа үбhэ үгэхэеэ гара[illegible]аад, ухаа мэдээ табинхай [illegible]мэ гэртээ hөөргөө гүйжэ [illegible]бо. Ганса Савчугай гэртэ[illegible] бэшэ, харин бүхы хүршэ[illegible]рынь тэдэнэй малай байра[illegible] саг зуура сугларшаба. hү[illegible]най нэгэшье хүн үнеэнэй доро дүрбэн тугал гарга[illegible] хараа, дуулаашьегүй бай[illegible]ха юм.

(«Труд» газетэhээ).

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-68-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-62-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.
Н-03557. Заказ № 138. Индекс 5[illegible]